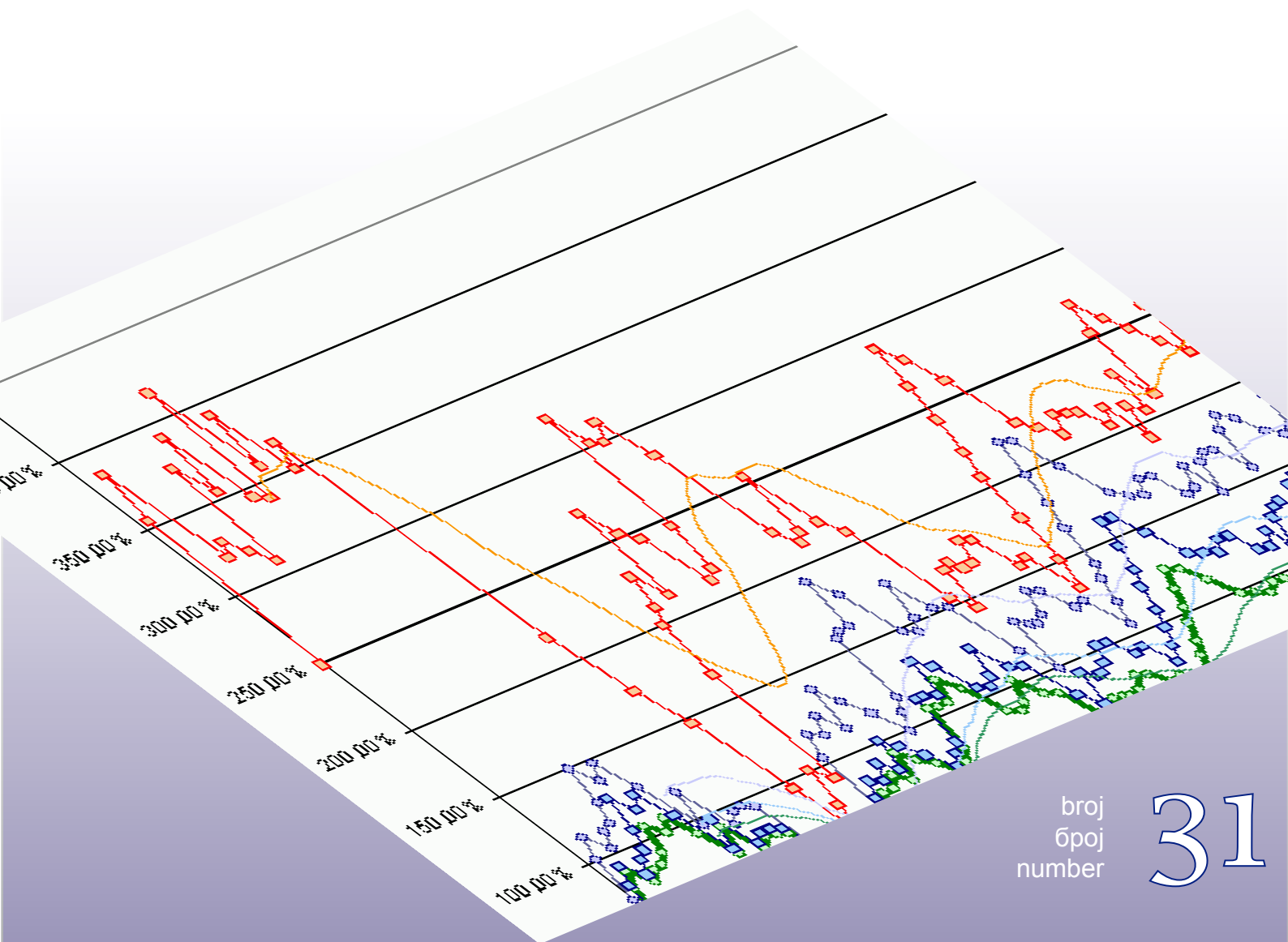

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

31

Uz ovaj broj

Dvije godine implementacije sustava poreza na dodanu vrijednost su iza nas. Poredeći nominalne efekte naplate neizravnih poreza u odnosu na projektovanu naplatu i naplatu u 2006.g. možemo zaključiti da su prihodi od neizravnih poreza u 2007.g. značajno porasli, te da rast iznosi 2,6% BDP. Najveći udio u porastu naplate ima PDV i prihodi od carina. Glavni faktori koji su utjecali na ostvarenje "viška" prihoda su eksterne prirode. Budući da je BiH u visokom stepenu ovisna o uvozu globalna pomjeranja u cijenama sirovina, hrane i energenata su utjecala na porast vrijednosti uvoza, a time i svih inputa u cijeni koštanja, što je automatski dovelo do povećanja prihoda od neizravnih poreza koji se obračunavaju *ad valorem*. Osim toga, odlaganje potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju je dovelo do porasta prihoda od carina, umjesto očekivanog smanjenja. Budući da ekonomisti predviđaju dalji rast cijena na svjetskim berzama, izazvanih rastom potražnje velikih, rastućih ekonomija, potrebno je donijeti mjere fiskalne politike koja će ograničiti prelijevanje prihoda od neizravnih poreza u potrošnju, a koje će s druge strane ublažiti posljedice automatske indeksacije fiskalnih prihoda od uvoza na socijalni položaj stanovništva i finansijsku poziciju domaćih kompanija. Zbog efekta prelijevanja (*spillover*) mjere fiskalne politike na nižim razinama vlasti ne mogu proizvesti potrebne makroekonomske efekte. Stoga, Fiskalno vijeće treba da preuzme ključnu ulogu koordinatora fiskalne politike svih razina u BiH.

U prošlom broju smo pisali od potrebi preuzimanje načela finansijskog izvještavanja, tzv. statistike vladinih financija, statističkih klasifikacija i metodologija EUROSTAT-a, kako bi se osigurala uporedivost fiskalnih pokazatelja BiH sa članicama EU i ostalim zemljama. U ovom broju dajemo komparativni pregled razlika između međunarodnih standarda fiskalnog izvještavanja UN-a, EU i MMF-a.

Objavljujemo i redoviti pregled robne razmjene za 2007.g., kao i prilog o pravnom okviru poreznog savjetovanja u Republici Srpskoj, koje predstavlja novinu na našim prostorima.

mr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja – supervizor

Sadržaj:

Naplata neizravnih poreza u 2007.g.	2
Međunarodno harmonizirane statističke metodologije	9
Robna razmjena u razdoblju siječanj-prosinac 2007.godine	16
Novi Zakon o poreznom savjetovanju u Republici Srpskoj	20
Konsolidirani izvještaji: BiH, entiteti, županije I-XI 2007	23
Konsolidirani izvještaji: županije	24
Iz aktivnosti Odjeljenja	27

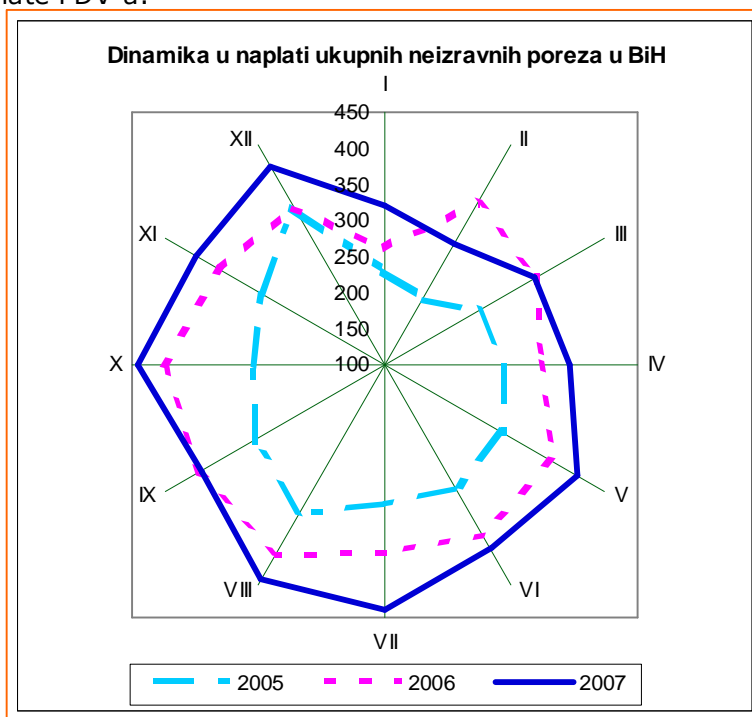
tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT suradnik
prijevod : Edin Smailhodžić, Projekat podrške EU fiskalnoj politici u BiH

Naplata neizravnih poreza u 2007.g.

(pripremila: mr.sc. Dinka Antić)

Uvod

Protekla godina je završena sa značajnim proračunskim suficitima, što je, uglavnom, rezultat naplate prihoda od neizravnih poreza. Odjeljenje je predviđalo da će se standardni šablon naplate neizravnih poreza, koji će uvažiti utjecaj karakteristika novog sustava oporezivanja PDV-om na dinamiku naplate¹, moći uspostaviti tek u 2007.g. Međutim, kao što se vidi iz sljedećeg grafikona, ni nakon dvije godine implementacije PDV-a, još uvijek nije moguće uspostaviti standardni sezonski šablon naplate PDV-a.

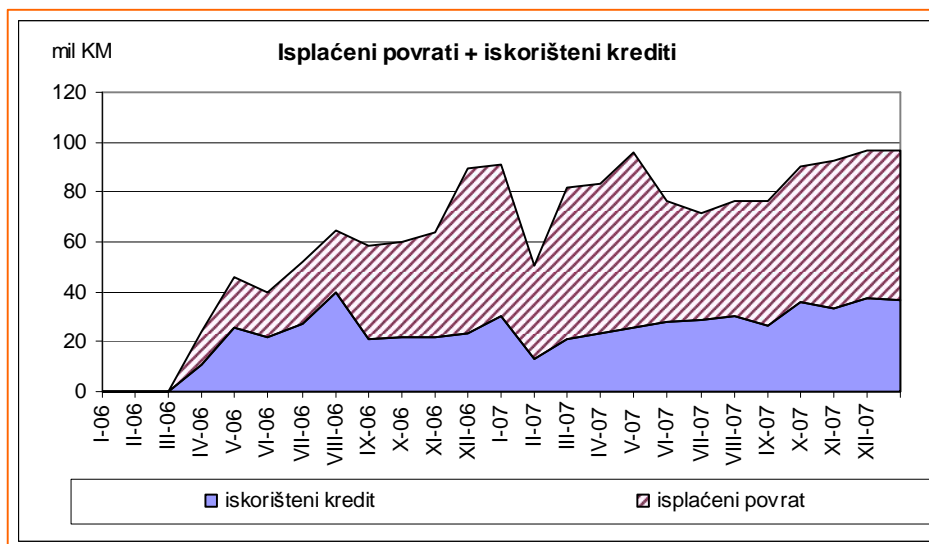
Grafikon 1

Osnovni razlozi za to su sljedeći:

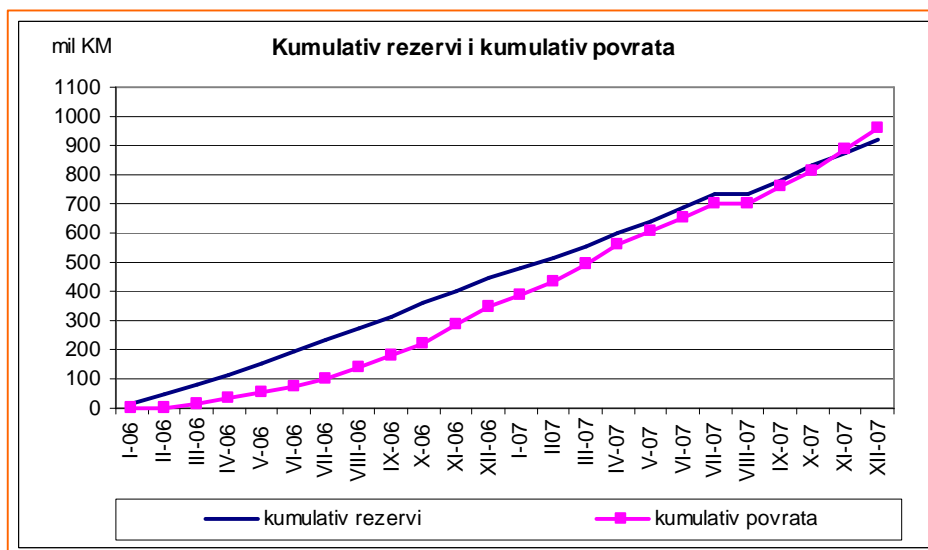
- 2006.g. je bila karakteristična po suspenziji povrata za obveznike koji nisu pretežiti izvoznici i po tome što je u toj godini isplata povrata započela tek u ožujku, nakon isteka roka za isplatu po prijavama iz siječnja 2006.g.
- do travnja 2007.g., ubrzanom dinamikom, na osnovu odluke UO UNO, isplaćeno je oko 150 mil KM neiskorištenih poreznih kredita iz 2006.g.
- u 2007.g. iznos prijavljenog poreznog kredita i dalje raste iako je suspenzija ukinuta. Prema podacima u 2007.g. je registrirano čak 480 mil KM kredita od kojih će se dobar dio realizirati i u 2008.g. Treba imati u vidu da, za razliku povrata koji predstavljaju odliv sa JR UNO, porezni krediti predstavljaju „skriveno“ povrate, jer dovode do umanjenja bruto naplate neizravnih poreza u narednim razdobljima, što ima za posljedicu manje izdvajanje u rezerve, do konačne isplate neiskorištenog kredita nakon 6 mjeseci.

Polovinom 2007.g. uspostavljen je ritam isplate povrata (u zakonskim rokovima od 30 ili 60 dana) i neiskorištenih kredita (nakon šest mjeseci od podnošenja prijave).

¹ Više o problemu izvještavanja nakon uvođenja PDV-a u Biltenu br. 7.

Grafikon 2

Grafikon 3

Međutim, kraj godine je donio probleme sa isplatom dospjelih povrata, koji je povezan sa stopom izdvajanja u sredstva rezervi². U više navrata u 2007.g. smo najavljivali da 10% izdvajanja bruto naplate neizravnih poreza u rezerve neće biti dovoljno za isplatu rastućih povrata, imajući u vidu:

- rastući trend zahtjeva za povrate i porezne kredite
- neusklađenu dinamiku naplate i rokova dospjeća obveza za povrat.

Četvrti kvartal je karakterističan za visok stepen uvoza i ekonomske aktivnosti u cjelini, što se odražava i na prihode od neizravnih poreza, a i na iznose povrata i poreznih kredita, koji dospijevaju na naplatu u prvom i, djelimično, kad su u pitanju porezni krediti, u drugom kvartalu. Tako za porezni razdoblje „t” povrati se iskazuju u prijavi u mjesecu „t+1”, a dospijevaju na naplatu u mjesecu „t+2” (izvoznici) ili „t+3” (ostali obveznici). S druge strane, prvi kvartal naredne godine je karakterističan po nižoj naplati prihoda, te 10% rezervi ne može biti dovoljno za isplatu povrata iz četvrtog kvartala.

² O značaju rezervi na jedinstvenom računu UNO i upravljanju rezervama u Biltenu br. 19.

Može se zaključiti da su dinamiku naplate u 2007.g., pored globalnog rasta cijena i ekonomskih kretanja u zemlji, određivala i tri "neekonomski" faktora:

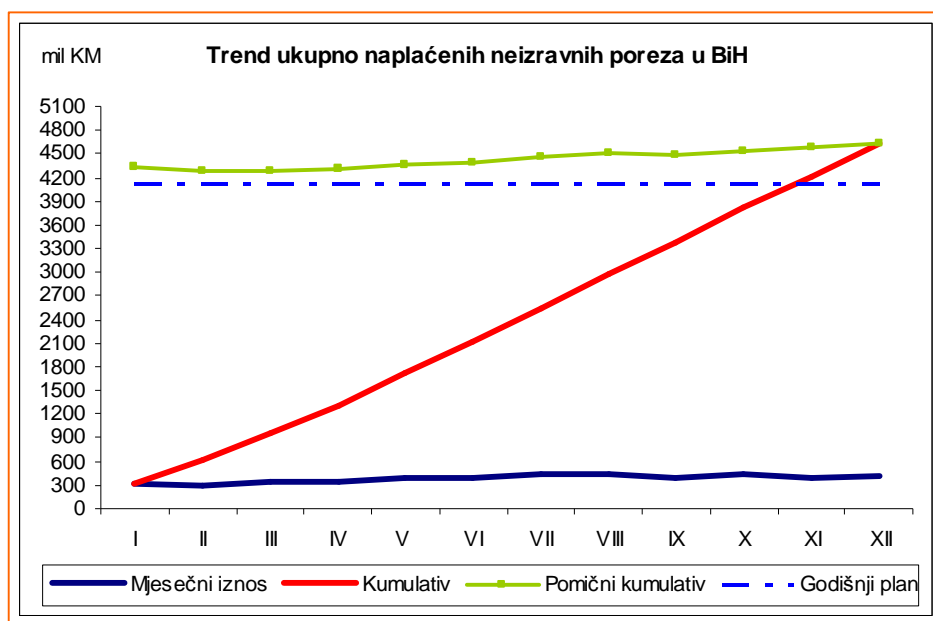
- ubrzana dinamika isplate neiskorištenih poreznih kredita iz 2006.g., zaključno sa travnjem 2007.g.³
- neočekivani porast zahtjeva obveznika za poreznim kreditima i nakon ukidanja suspenzije povrata za obveznike koji nisu pretežiti izvoznici,
- nedovoljna stopa izdvajanja u rezerve, koja je izazvala "krizu povrata" u prvim mjesecima 2008.g.

Ukupna naplata

U 2007.g. ukupno je naplaćeno je 5,279 mlrd KM neizravnih poreza bruto, od čega 14,054 mil KM je ostalo neusklađeno na dan 31.12.2007., nakon kompilacije modula IT sustava. U istoj godini isplaćeno je 622,36 mil KM povrata neizravnih poreza. U daljoj analizi koristimo iznos neto naplaćenih neizravnih poreza od 4,643 mlrd KM, bez uključivanja neusklađenih prihoda (tj. neto = bruto – neusklađeni prihodi – povrati), budući da za taj iznos postoji analitika prihoda po vrstama (Grafikon 2). Potrebno je naglasiti da je poređenje naplate neizravnih poreza u 2007.g. sa naplatom u 2006.g. moguće jedino na razini ukupno naplaćenih prihoda, kao i za prihode od carine i trošarine/putarine. Zbog prve godine uvođenja PDV-a poređenje je moguće samo ukoliko se na naplaćeni PDV u 2006.g. doda i iznos naplaćenog zaostalog poreza na promet od strane entiteta/Distrikta i UNO.

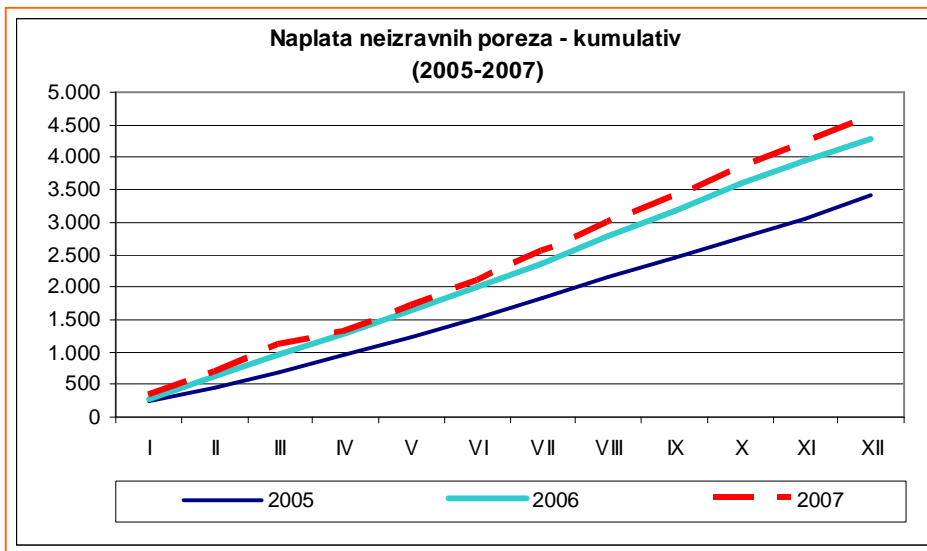
Kako se vidi iz Grafikona 3, iako je plan naplate neizravnih poreza značajno premašen u 2007.g. u budućnosti nije realno očekivati veći porast naplate.

Ne treba zanemariti ni efikasnost rada UNO. Međutim, generalno, efikasnost rada uprave koja uključuje i carinske administrativne poslove, a ne samo ubiranje prihoda, vrlo teško je procijeniti. Jedan od indikatora efikasnosti može biti i razina duga. Saldo duga obveznika na kraju 2007. je skoro jednak saldu na kraju 2006.g. Dug po prijavama je za 10 mil veći i iznosi 25,806 mil KM, a dug prema automatskom razrezu prema istorijskim podacima o prometu, u slučaju da nisu prijave podnešene na vrijeme, manji je za 10 mil i iznosi 61,688.

Grafikon 4

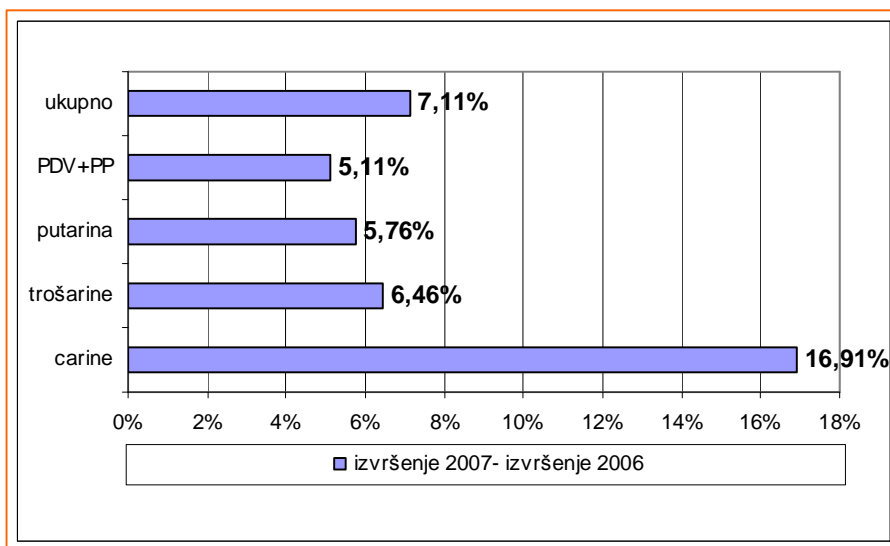
³ Prema Zakonu o PDV-u neiskorišteni porezni krediti se obvezno vraćaju obvezniku nakon šest mjeseci od podnošenja prijave na koju se odnose. Prema odluci UO isplata poreznih kredita u drugom polugodištu 2006.g. je ubrzana, kako bi se sredstva što prije vratila privredi.

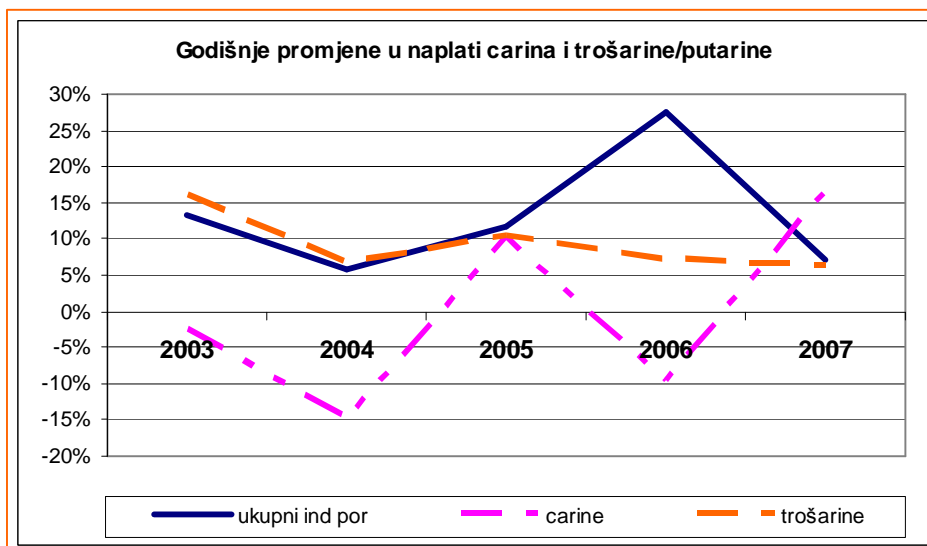
Grafikon 5

Naplata po vrstama prihoda

Poredeći naplatu neizravnih poreza sa 2006.g. po vrstama prihoda može se zaključiti da su najveći rast imali prihodi od carine (Grafikon 4). Rast prihoda od carine je iznad nominalnog rasta BDP. Rast prihoda od trošarina i putarina prati rast realnog BDP.

Grafikon 6

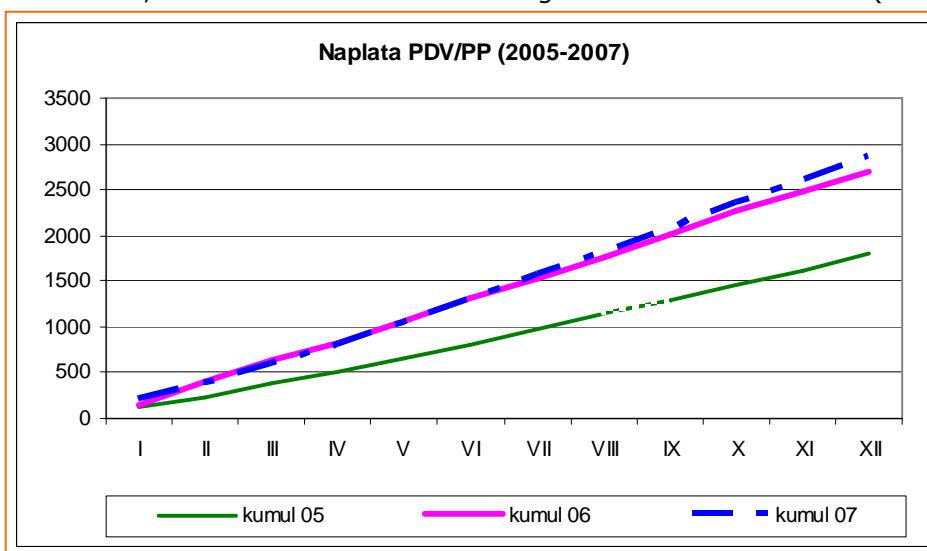
Grafikon 7

Međutim, za razliku od prihoda od carina koji su naglo porasli, rast prihoda od trošarina usporava unazad dvije godine. To nam pokazuju i podaci u sljedećoj tabeli:

Tabela 1: Godišnje promjene u naplati trošarina po proizvodima, u%

	2003	2004	2005	2006	2007
ukupno trošarine	9.47%	2.94%	12.89%	7.91%	6.62%
nafta	22.83%	4.67%	1.54%	2.08%	3.98%
duhan	-7.57%	4.84%	47.04%	12.60%	8.83%
kava	8.42%	-2.53%	18.97%	16.73%	3.70%
alkohol,pivo	-6.50%	-7.04%	-6.06%	19.30%	12.31%
putarina	67.24%	25.44%	0.56%	3.95%	5.74%

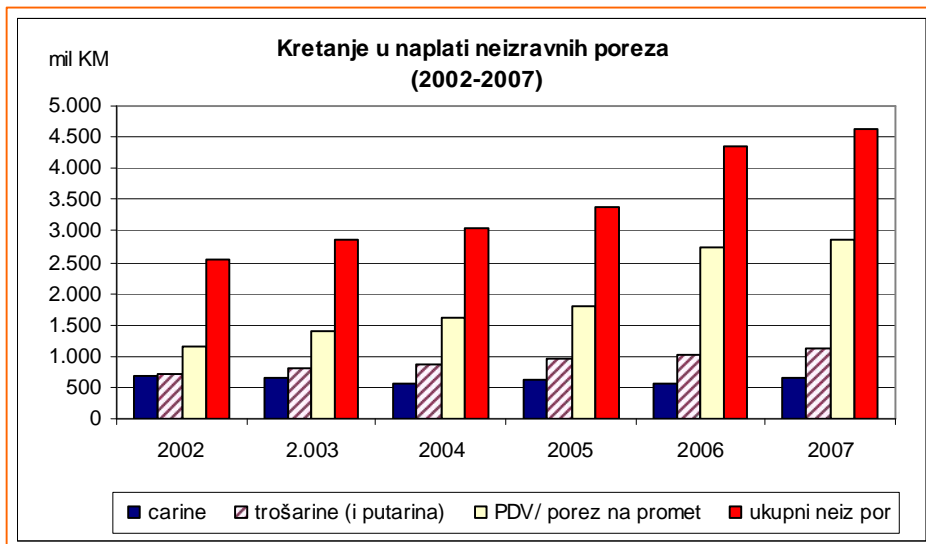
Kako smo istaknuli u uvodu nije moguća komparacija naplate PDV-a u 2007.g. sa 2006.g., budući da se 2006.g. ne može uzeti kao referentna godina. Moguće je dati generalnu ocjenu da je naplata visoka i stabilna, ali da se u budućnosti ne mogu očekivati veći skokovi (Grafikon 8).

Grafikon 8

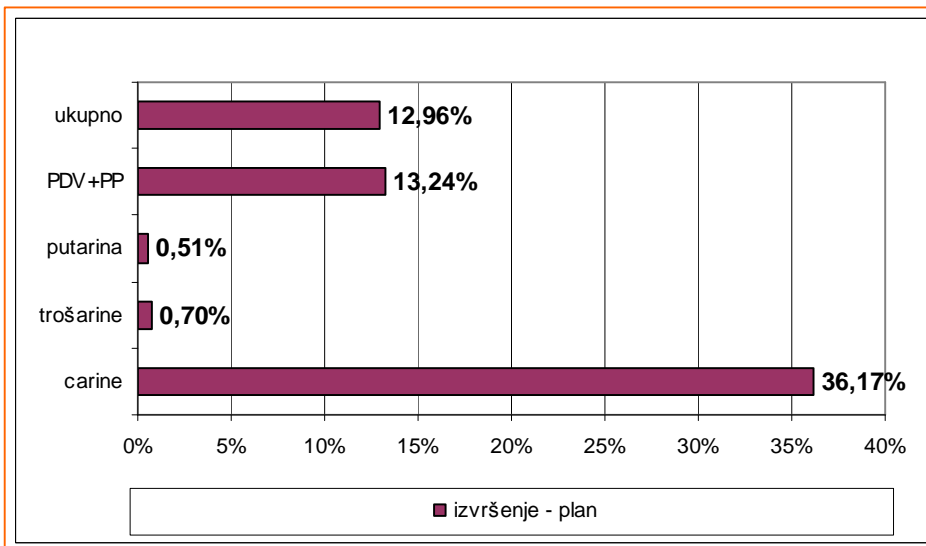
Zaključak

Posmatrajući naplatu neizravnih poreza u posljednjih šest godina može se zaključiti da je u 2007.g. naplata bila visoka i stabilna.

Grafikon 9

Neto naplata neizravnih poreza je za 533 mil KM (ili 12,96%) veća nego što je planirano. Premda se u javnosti mogu čuti izjave da "višak" prihoda potiče od PDV-a kalkulacija prikazana na Grafikonu 10 pokazuje da veliki udio u porastu imaju carine. Porast prihoda od carina u ukupnom rastu prihoda od 533 mil KM učestvuje sa 32%, a PDV sa 63%.

Grafikon 10

Postoji nekoliko razloga za visoku naplatu neizravnih poreza u odnosu na projekcije koje je Odjeljenje izradilo krajem trećeg kvartala 2006.g.⁴:

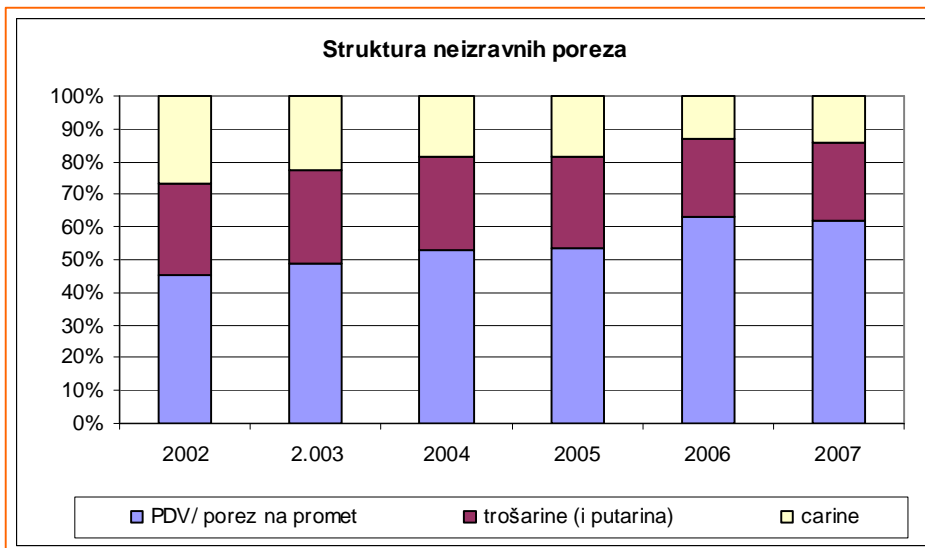
- globalni porast cijena na svjetskom tržištu.** Porast cijena (mineralna goriva, hrana, sirovine), izazvan rastom potražnje rastućih ekonomija (Kina⁵, Indija) utjecao je na rast

⁴ Projekcije su predstavljene u Biltenu br. 15.

uvoznih cijena, što je posebno pogodilo otvorene ekonomije, ovisne o uvozu, kao što je BiH. Globalni rast cijena na robnim burzama, osim što je doveo do rasta inflacije, pogoršao je trgovinsku bilancu BiH, i, *de facto*, neutralizirao pozitivne efekte uvođenja PDV-a u BiH. Projekcije Odjeljenja su se bazirale na 8% rasta uvoza⁵. Neočekivani rast uvoza od 22%, proizveo je značajni porast carinske osnovice, a time i prihoda koji se obračunavaju *ad valorem* (carine, PDV), koji u strukturi ukupnih bruto prihoda od neizravnih poreza u BiH čine 55%. Ovo je ujedno pokazatelj da je porast cijena u BiH prouzrokovan u najvećoj mjeri eksternim faktorima⁷.

- odlaganje potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP).** Odjeljenje je projekcije prihoda od carina baziralo na očekivanjima da će BiH u 2007.g. potpisati SSP sa EU. Sporazum uključuje svođenje uvoza iz EU na bescarinsku osnovu u roku od pet godina. Odlaganjem potpisivanja, ne samo da nije došlo do smanjenja prihoda od carina, već su prihodi od carina porasli, zahvaljujući globalnom porastu cijena. Efekti odlaganja su još veći budući da carine ulaze u osnovicu za obračun PDV-a.
- niži povrati PDV-a.** Odjeljenje je predviđalo da će povrati PDV-a porasti nakon ukidanja suspenzije tog prava u 2006.g. za obveznike koji nisu izvoznici. Međutim, obveznici su se i dalje, mimo ekonomske logike, opredjeljivali za porezne kredite. Stopa povrata u odnosu na bruto PDV iznosi 17,7%, što je jako nisko u usporedbi s drugim zemljama⁸. Povrati u 2007.g. su bili niži i zbog problema sa rezervama, kako je u uvodu objašnjeno. Odlaganje isplate povrata i korištenje poreznih kredita odraziće se na naplatu u 2008.g.
- porast naplate PDV-a u domaćem prometu.** Nagli rast cijena inputa, pogotovo energenata, odrazilo se i na porast cijena u domaćem prometu, a time i na naplatu neizravnih poreza u zemlji (PDV). Prosječno prijavljeni domaći PDV je u 2007.g. bio za 15% veći nego u 2006.g. Naravno, veći prihodi od PDV-a u zemlji rezultat su i rasta ekonomije i efikasnosti naplate.

Pored efekta na naplatu gore pobrojani faktori su u manjoj mjeri izmijenili strukturu prihoda od neizravnih poreza. U 2007.g. povećan je udio prihoda od carina na račun udjela PDV-a.

Grafikon 11

⁵ Od 2001.g. Kina učestvuje u porastu svjetske potražnje za metalima sa 50% i sa 40% u porastu potražnje za mineralnim gorivima. (izvor: *The Economist*, 19th-25th January 2008, p. 67)

⁶ Projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje, rujan 2006.g. (vidi: Dokument okvirnog proračuna 2007-2009, www.trezorbih.gov.ba)

⁷ Najveći porast cijena je zabilježen kod žitarica i ulja, 40-50%, dok je kod nafte i derivata 35%. Podatke za strukturalnu analizu je pripremio Igor Gavran, projekt menadžer, Vanjskotrgovinska komora BiH.

⁸ npr. udio povrata u bruto naplati PDV-a u Slovačkoj iznosi 53,9% (podaci MMF-a). Slovačka, pored Danske, jedina je zemlja u Europi koja ima jedinstvenu stopu PDV-a, te je moguće porediti efekte sustava PDV-a sa BiH.

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Ipak, očekuje se da će BiH u dogledno vrijeme premostiti sve poteškoće i da će potpisati SSP. Potpisivanje Sporazuma definitivno će se odraziti na smanjenju carina i carinskih pristojbi, a u manjoj mjeri i PDV-a na uvoz. Međutim, ekonomisti predviđaju dalji rast cijena osnovnih sirovina, metala, hrane i energenata na svjetskim burzama, izazvan rastom potražnje rastućih ekonomija. U takvoj situaciji, prihodi od neizravnih poreza, koji se obračunavaju *ad valorem*, će automatski rasti, što može dalje pogoršati položaj stanovništva i gospodarstva. Potrebno je donijeti dvije grupe mjera fiskalne politike koje će očuvati fiskalnu stabilnost i koje će ublažiti posljedice automatske indeksacije fiskalnih prihoda:

1. svesti javnu potrošnju na svim razinama u održive okvire, osim one koja podrazumijeva ispunjavanje obveza za članstvo u EU
2. smanjiti porezne terete na radnu snagu, što će kompenzirati rast cijena inputa u cijeni koštanja i stabilizaciju djelovati na prodajne cijene, a dugoročno će dovesti do poboljšanja konkurentne pozicije domaćih kompanija i privlačenja stranih investicija.

U tom pogledu, ključnu ulogu koordinatora fiskalne politike svih razina uprave treba da preuzme Fiskalno vijeće BiH.

Međunarodno harmonizirane statističke metodologije

(pripremila: Aleksandra Regoje, makroekonomista u Odjeljenju)

Globalizacija svjetske ekonomije nameće potrebu standardizacije i harmonizacije nacionalnih statistika. Privatne investicije postale su pokretač gospodarskog razvitka mnogih zemalja, a finansijski pokazatelji čine osnovu za donošenje investicionih odluka. Sa druge strane, evropske integracije zahtijevaju usaglašene statističke pokazatelje zemalja članica između ostalog i zbog činjenice da se podaci o nacionalnim računima koriste kao osnova za računanje proračunskih doprinosa zemalja članica, kao i osnova za računanje dodjele sredstava iz regionalnih, strukturalnih i kohezivnih fondova EU. Stoga je od izuzetne važnosti da razvitak nacionalnih statistika ide u pravcu harmonizacije standarda, klasifikacija i metodologija sa međunarodnim standardima. Međunarodno uporedivi podaci o nacionalnim računima predstavljaju osnovu vođenja ekonomske i socijalne politike svake zemlje. Samo pouzdani statistički sustavi omogućuju adekvatne analize i pouzdane procjene na osnovu kojih se mogu donositi pravovremene i racionalne odluke.

U prethodnom izdanju biltena pisali smo o **Evropskom sustavu nacionalnih i regionalnih računa** (*European System of National and Regional Accounts - ESA 95*) razvijenog od strane statističkih instituta EU. Osnovni cilj ove metodologije je pružanje pouzdanih statističkih instrumenata koji osiguravaju institucijama Zajednice i vladama skup harmoniziranih statističkih pokazatelja. U ovom broju osvrnućemo se na još neke međunarodne statističke standarde, njihove osnovne karakteristike i međusobne razlike.

Sustav nacionalnih računa (*System of National Accounts - SNA*) je međunarodni statistički standard razvijen je od strane Ujedinjenih naroda, Povjerenstva Evropskih zajednica, Međunarodnog monetarnog fonda, Organizacije za ekonomsku saradnju i razvitak i Svjetske banke. Metodologija je revidirana u određenim vremenskim razmacima. Tekuća verzija datira iz 1993.godine, i predstavlja reviziju izdanja iz 1968.godine. SNA predstavlja integrirani skup izvještaja utemeljenih na međunarodno usuglašenim pojmovima, definicijama, klasifikacijama i računovodstvenim pravilima. Osigurava sveobuhvatan računovodstveni okvir za kompilaciju statističkih podataka i njihovo prezentiranje u svrhe statističke analize i vođenja ekonomske politike.

Priručnik vladine finansijske statistike (*Government Finance Statistics-GFS*) iz 2001. godine je posljednji u seriji međunarodnih smjernica u oblasti statističke metodologije izdanih od strane Međunarodnog monetarnog fonda. Priručnik, koji dopunjuje prvo izdanje objavljeno 1986. godine, predstavlja značajan napredak u standardima prikupljanja i predstavljanja fiskalne statistike i dio

je globalnog trenda prema većoj odgovornosti i transparentnosti u javnim financijama. Primarna svrha Priručnika GFS-a je da omogući sveobuhvatan računovodstveni okvir za analizu mjera fiskalne politike opće vlade. Sustav GFS-a je dizajniran u cilju pružanja statističkih podataka koji bi donosiocima odluka i analitičarima na konzistentan i sustavan način omogućili analizu razvitka financijskih operacija, financijskih pozicija i stanja likvidnosti javnog sektora.⁹

SNA vs ESA

Metodologija SNA 93 je dizajnirana kako bi postala osnovni statistički standard svih tržišnih ekonomija u svijetu. Osnovna pretpostavka na kojoj se bazirala izrada nacrtu ESA 95 bila je da nova europska metodologija treba u potpunosti biti konzistentna sa SNA 93. U isto vrijeme ESA treba zadovoljiti potrebe veće uporedivosti podataka o nacionalnim računima između zemalja članica Europske unije. To znači da ESA pruža detaljnije smjernice od SNA, ali nema razlika u osnovnim računovodstvenim načelima. Obzirom da je SNA statistički standard koji se primjenjuje širom svijeta, metodologija mora biti dovoljno fleksibilna kako bi se mogla prilagoditi zemljama sa velikim razlikama u razinama ekonomskog razvitaka i oblicima institucionalnog uređenja.¹⁰

Ipak, metodologije ESA i SNA nisu u potpunosti usklađene. Razlike se mogu grupirati u tri osnovne kategorije:

1. Slučajevi kada ESA pruža detaljnije definicije od SNA, ali su one potpuno usuglašene sa načelima SNA,
2. Slučajevi kada ESA odstupa od SNA, ili je dovedeno u pitanje da li su ove metodologije usuglašene,
3. Slučajevi kada su određene teme obrađene jednim priručnikom, ali ne i drugim.

Kapitalni račun SNA je u sustavu ESA podijeljen na dva računa i to „Promjena u neto imovini uslijed štednje i kapitalnih transfera“ i „Račun nabavke nefinancijskih sredstava“. Bilančna stavka prvog računa je „Promjene u neto imovinu uslijed štednje i kapitalnih transfera“, a bilančna stavka drugog računa je ista kao kod sustava SNA „Neto pozajmljivanje/ zaduživanje“.

Nema značajnih razlika u klasifikaciji prihoda. Uglavnom se odnose na razlike u tretiranju prihoda od registracije vozila i administrativnih taksi. Prema priručniku ESA, prihodi od registracije vozila spadaju u poreze na proizvode - d214¹¹. SNA eksplicitno ne navodi kategoriju registracije vozila. Vezano za kategoriju d214 – porezi na proizvode isključujući PDV i carine (d214), SNA u paragrafu 7.62 definira da „porezna obveza nastaje u momentu proizvodnje, prodaje ili uvoza, ali **i u drugim okolnostima** kao što je izvoz, iznajmljivanje, vrijeme isporuke ili korištenja za sopstvenu upotrebu ili investicije“. Što se tiče poreza na proizvode, Prema SNA „razni ostali tekući porezi“ (d59) uključuju plaćanja kućanstava za dobijanje određenih dozvola: za vlasništvo ili korištenje vozila, čamaca ili aviona (koji se ne koriste u poslovne svrhe), ili dozvole za lov, ribolov i sl. Nije razjašnjeno da li prema priručniku SNA „**druge okolnosti**“ (iz paragrafa 7.62) uključuju i registraciju vozila.

Što se tiče administrativnih taksi, prema ESA-i sve se uključuju u poreze na proizvode, bez obzira da li su plaćene od strane domaćinstava ili poduzeća. Prema SNA porezi na proizvode između ostalog uključuju „poreze na financijske i kapitalne transakcije koji se sastoje od poreza koji se plaćaju prilikom kupovine ili prodaje nefinancijske ili financijske imovine, uključujući međunarodnu razmjenu. Obveza nastaje prilikom promjene vlasništva nad zemljištem ili drugom imovinom, izuzev u slučajevima kapitalnih transakcija. Tretiraju se kao porezi na usluge posredovanja.“ SNA takođe definira da određene takse mogu spadati u kategoriju „ostalnih poreza na proizvodnju“ (d29), u slučaju kada ih plaćaju poduzeća.

⁹ Government Finance Statistics Manual 2001, International Monetary Fund

¹⁰ OECD, STD/NA/RD(97)15

¹¹ Detaljna klasifikacija prihoda po ESA 95 objavljena u Biltenu br. 30.

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo: Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

SNA vs GFS

SNA izrađuje agregatnu statistiku za cijelu ekonomiju, odnosno prikazuje vladin i privatni sektor. ¹²GFS je specijalizirani sustav čija je osnovna svrha pružiti osnovu za analizu vladinog sektora. Sektor opće vlade prema GFS-u identičan je definiciji SNA. Većina računovodstvenih pravila korištenih u ova dva sustava su identična. Posebno su identična pravila za vrijeme evidentiranja i procjene zaliha i tokova. GFS i SNA sustav koristi obračunsku osnovu zbog toga što se vrijeme evidentiranja podudara sa stvarnim vremenom toka resursa. Obračunska osnova omogućava najbolju procjenu makroekonomskog utjecaja državne fiskalne politike. Sa gotovinskom osnovom obračuna vrijeme evidentiranja se može značajno razlikovati od vremena ekonomskih aktivnosti i transakcija na koje se odnose.

Osnovna razlika između dva sustava koja se tiču računovodstvenih pravila odnose se na konsolidaciju. SNA preporučuje da statistika institucionalnih jedinica ne bude konsolidirana. Sa druge strane, GFS je dizajniran kako bi proizveo statistiku koja odgovara analizi utjecaja državnih operacija, bilo cjelokupnog sektora ili posebnih podsektora. U GFS sustavu eliminiraju se sve transakcije između različitih institucionalnih jedinica, tako da se statistika prikazuje za sektor kao jedinstvenu cjelinu. Procjena ukupnog utjecaja državnih operacija na ukupno gospodarstvo efektivnija je kada mjerenje državnih operacija predstavlja konsolidiranu statistiku. Sa druge strane, SNA služi mnogo širem spektru upotrebe koji uključuje sveobuhvatno mjerenje proizvodnje i odnosa između sektora.

GFS analitički okvir se sastoji od četiri izvještaja: (1) Izvještaj o poslovanju države, (2) Izvještaj ostalih ekonomskih tokova, (3) Bilanca stanja i (4) Izvještaj o porijeklu i upotrebi gotovine. Izvještaj o poslovanju države je pregled transakcija općeg državnog sektora u određenom računovodstvenom razdoblju. Izvještaj ostalih ekonomskih tokova tabelarno predstavlja promjene u zalihama sredstava, obveza i neto vrijednosti koji proizilaze iz izvora koji nisu transakcije (npr. promjene tržišnih cijena, deviznog tečaja). Bilanca stanja evidentira imovinu i obveze opće vlade na kraju svakog računovodstvenog razdoblja. Izvještaj o porijeklu gotovine evidentira prilive i odlive gotovine koristeći klasifikaciju sličnu onoj iz Izvještaja o poslovanju države.

U SNA, transakcije su prikazane u seriji od sedam računa. Ostali ekonomski tokovi su prikazani na dva računa, a zalihe su prikazane u Bilanci stanja. SNA nema ekvivalenta za Izvještaj o porijeklu i uporabi gotovine iz GFS-a. Niz transakcionih računa je podijeljen na tekuće i akumulacione račune. Tekući računi bilježe proizvodnju dobara i usluga i generiranje, distribuciju, redistribuciju i upotrebu dohotka. Akumulacioni računi evidentiraju stjecanje i prodaju imovine i obveza.

Niz transakcionih računa u SNA

Tabela 2.

Tekući računi	I	Račun proizvodnje
	II 1.1.	Račun stvaranja dohotka
	II 1.2.	Račun primarne raspodjele dohotka
	II 2.	Račun sekundarne raspodjele dohotka
	II 4.1.	Račun uporabe raspoloživog dohotka
Akumulacioni računi	III 1.	Račun kapitala
	III 2.	Financijski račun

GFS Izvještaj o poslovanju države je podijeljen na tri dijela: prihodovne i rashodovne transakcije, transakcije u nefinancijskim sredstvima i transakcije u financijskim sredstvima i obvezama. Transakcije predstavljene u prvom dijelu slične su transakcijama na tekućim računima SNA, uz jedan izuzetak: prenosi kapitala su prikazani na kapitalnom računu SNA, jednom od akumulacionih računa. Sve GFS transakcije predstavljene u drugom i trećem dijelu Izvještaja o poslovanju države prikazani su pojedinačno na kapitalnim i financijskim računima SNA.

¹² System of National Accounts 1993

Tabela 3. GFS Izvještaj o poslovanju države

Transakcije koje utječu na neto vrijednost	
Prihod	
	Porezi
	Socijalni doprinosi [GFS]
	Grantovi
	Ostali prihodi
Rashodi	
	Nadoknada zaposlenima [GFS]
	Uporaba dobara i usluga
	Potrošnja osnovnih sredstava [GFS]
	Kamata [GFS]
	Subvencije
	Donacije
	Socijalna davanja [GFS]
	Ostali rashodi
Neto / bruto operativna bilanca	
Transakcije u nefinancijskim sredstvima	
Neto nabavka nefinancijskih sredstava	
	Osnovna sredstva
	Promjene u zalihama
	Dragocjenosti
	Neproizvedena sredstva
Neto kreditiranje/ zaduživanje [GFS]	
Transakcije u financijskim sredstvima i obvezama	
Neto nabavka financijskih sredstava	
	Domaća
	Inozemna
Neto preuzete obveze	
	Domaće
	Inozemne

Prema GFS-u, prihodi su definirani kao povećanje neto vrijednosti, a rashod kao smanjenje neto vrijednosti koje rezultira iz transakcija. Neto nabavka nefinancijskih sredstava jednaka je formiranju bruto osnovnih sredstava umanjениh za potrošnju osnovnih sredstava, uvećanih u zalihama i transakcije iz ostalih nefinancijskih sredstava.

Prihodi umanjени za rashode čine neto operativnu bilancu. Bruto operativna bilanca jednaka je prihodima umanjениm za rashode izuzev potrošnje osnovnih sredstava. Neto kreditiranje/zaduživanje jednako je neto operativnoj bilanci umanjenoj za neto nabavku nefinancijskih sredstava. Takođe je jednako neto nabavci financijskih sredstava umanjениh za neto preuzete obveze.

Neto operativna bilanca predstavlja mjeru tekuće održivosti državnih operacija. Neto pozajmljivanje (+)/zaduživanje (-) je pregled mjera koje ukazuju na obim do kojeg država stavlja na raspolaganje financijska sredstva drugim sektorima u gospodarstvu, ili koristi financijska sredstva koja proizvode drugi sektori.

Postoji više bilančnih pozicija u SNA nego u sustavu GFS jer postoji više transakcionih računa nego dijelova Izvještaja o vladinim operacijama. Zbog različitih tretmana nekih aktivnosti neto pozajmljivanje/ zaduživanje i štednja u sustavu GFS se razlikuje istih stavki u sistmu SNA. Da bi

se izbjegle zabune, u priručniku GFS-a dodaje se znak [GFS] iza bilančnih pozicija i kategorija svugdje gdje se dana pozicija razlikuje kod sustava SNA.

GFS sustav prikazuje detaljnu klasifikaciju poreza koji se temelje na uobičajenim iskustvima u poreznoj administraciji. Pristup koji je usvojen u sustavu GFS je da se porezi klasificiraju uglavnom na osnovi na kojoj je porez nametnut. Sa druge strane SNA klasificira poreze u skladu sa njihovom ulogom u ekonomskim aktivnostima. Tako se neke kategorije u sustavu GFS moraju podijeliti na dvije kategorije u sustavu SNA, prema tome da li ih plaćaju proizvođači ili potrošači.

U SNA sva socijalna davanja, uključujući penzije, evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka / socijalna davanja osim onih u naturi (D 62) ili na na Računu upotrebe raspoloživog dohotka / socijalni transferi u naturi. U sustavu GFS se ne tretiraju svi socijalni doprinosi kao rashod. Penziona davanja se evidentiraju kao promjene u obvezama osiguranja tehničkih rezervi. Socijalne beneficije koje proizvodi opća vlada evidentiraju se kao rashodi, ali ne kao socijalna davanja. Njihovi troškovi evidentiraju se na različitim kategorijama rashoda GFS kao što su naknade zaposlenima i uporaba dobara i usluga.

Detaljna klasifikacija kategorija transakcija u GFS-u sa odgovarajućim računom i kategorijom transakcije u sustavu SNA prikazana je u tabeli 4.

Tabela 4. Podudarnost kategorija transakcija GFS i SNA

GFS Kategorije transakcija	Odgovarajući račun SNA
TRANSAKCIJE PRIHODA	
Porezi	
Porez na dohodak, dobit i kapitalne dobitke	Račun sekundarne raspodjele dohotka/ tekući porez na dohodak, imovinu / porez na imovinu (D51)
Porezi na plaće i radnu snagu	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porezi na proizvodnju (D29)
Porez na imovinu	
Periodični porezi na nepokretnu imovinu	Porezi koje plaćaju poduzeća bilježe se na Računu primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porezi na proizvodnju (D29) Porezi koje plaćaju potrošači evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka /tekući porezi na prihod, imovinu itd/ ostali tekući porezi (D59)
Periodični porezi na neto imovinu	Porezi koje plaćaju poduzeća evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka/ porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porezi na proizvodnju i uvoz (D29) Porezi koje plaćaju potrošači evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka /tekući porezi na prihod, imovinu itd/ ostali tekući porezi (D59)
Porezi na imovinu, nasljeđe i poklone	Račun kapitala/ kapitalni transferi / kapitalni porezi (D91)
Porezi na financijske i kapitalne transakcije	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ porezi na proizvode isključujući PDV i carine (D214)
Ostali periodični porezi na imovini	Račun kapitala/ kapitalni transferi / kapitalni porezi (D91)
Ostali periodični porezi na imovinu	Porezi koje plaćaju poduzeća evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porezi na proizvodnju (D29) Porezi koje plaćaju potrošači evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka /tekući porezi na prihod, imovinu itd/ ostali tekući porezi (D59)
Porezi na robu i usluge	

Porez na dodanu vrijednost	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porez na proizvode/ PDV (D211)
Porez na promet	Porezi na domaću robu i usluge evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka /porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/porezi na proizvode isključujući PDV i carine (D214) Porezi na uvoznu robu i usluge evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka /porezi na proizvode / porezi na uvoz i carine isključujući PDV (D2122)
Porez na promet dobara i usluga i ostali opći porezi na robe i usluge	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ porezi na proizvode isključujući PDV i carine (d214)
Trošarine	Porezi na domaću robu i usluge evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ porezi na proizvode isključujući PDV i carine (d214) Porezi na uvoznu robu i usluge evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka /porezi na proizvode / porezi na uvoz i carine isključujući PDV (D2122)
Profiti i fiskalni monopoli	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ porezi na proizvode isključujući PDV i carine (d214)
Porezi na specijalne usluge	Porezi na domaću robu i usluge evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ porezi na proizvode isključujući PDV i carine (d214) Porezi na uvoznu robu i usluge evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka /porezi na proizvode / porezi na uvoz i carine isključujući PDV (D2122)
Porezi na motorna vozila	Porezi koje plaćaju poduzeća bilježe se na Računu primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porezi na proizvodnju (D29) Porezi koje plaćaju potrošači evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka /tekući porezi na prihod, imovinu itd/ ostali tekući porezi (D59)
Ostali porezi na upotrebu dobara i dozvolu da se koriste dobra ili obavljaju usluge	Porezi koje plaćaju poduzeća bilježe se na Računu primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porezi na proizvodnju (D29) Porezi koje plaćaju potrošači evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka /tekući porezi na prihod, imovinu itd/ ostali tekući porezi (D59)
Ostali porezi na dobra i usluge	Porezi koje plaćaju poduzeća bilježe se na Računu primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porezi na proizvodnju (D29) Porezi koje plaćaju potrošači evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka /tekući porezi na prihod, imovinu itd/ ostali tekući porezi (D59)
Porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	
Carine i ostale uvozne pristojbe	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ carine i porezi na uvoz isključujući PDV/carine (D2121)
Izvozne pristojbe	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ izvozne pristojbe (D213)
Profiti izvoznih i uvoznih monopola	Profiti uvoznih monopola evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka /porezi na proizvodnju i uvoz / porezi na proizvode/ porezi na uvoz i carine isključujući PDV (D2122) Profiti izvoznih monopola evidentiraju se na Računu primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ izvozne pristojbe (D213)
Profiti razmjene	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ porezi na proizvode isključujući PDV i carine (D214)
Porezi na razmjenu	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ porezi na proizvode/ porezi na proizvode isključujući PDV i carine (D214)

Ostali porezi na međunarodnu trgovinu i transakcije	Porezi koje plaćaju poduzeća bilježe se na Računu primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porezi na proizvodnju (D29) Porezi koje plaćaju potrošači evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka /tekući porezi na prihod, imovinu itd/ ostali tekući porezi (D59)
Ostali porezi	
Ostali porezi koje plaćaju firme	Račun primarne raspodjele dohotka / porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porezi na proizvodnju (D29)
Ostali porezi -osim onih koje plaćaju firme	Račun sekundarne raspodjele dohotka /tekući porezi na prihod, imovinu itd/ ostali tekući porezi (D59)
Socijalni doprinosi	Račun sekundarne raspodjele prihoda/ socijalni doprinosi (D61)
Grantovi	Tekući grantovi se evidentiraju na Računu sekundarne raspodjele prihoda / ostali tekući grantovi/ tekući transferi opće vlade (D73) ili inostrani (D74) Kapitalni grantovi evidentiraju se na Računu kapitala /kapitalni tsf/ investicioni grantovi (D92) ili drugi kapitalni tsf (D99)
Prihodi od imovine	Račun primarne raspodjele dohotka/ prihod na imovinu (D4)
Prodaja roba i usluga	Prodaje po cijenama koje su ekonomski značajne evidentiraju se na Računu proizvodnje/ proizvodnja/ tržišna proizvodnja (P11) Prodaje po cijenama koje nisu ekonomski značajne evidentiraju se na Računu proizvodnje/ proizvodnja/ druga netržišna proizvodnja (P13) Imputirane prodaje evidentiraju se na Računu proizvodnje/ proizvodnja/ tržišna proizvodnja (P11)
Kazne	Račun sekundarne raspodjele dohotka/ ostali tekući transferi/ razni tekući transferi (D75)
Dobrovoljni transferi izuzev grantova	Tekući transferi evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka/ ostali tekući transferi/ razni tekući transferi (D75) Kapitalni transferi evidentiraju se na Računu kapitala /kapitalni tsf/ investicioni grantovi (D92) ili drugi kapitalni tsf (D99)
Razni i neidentifikovani prihodi	Prodaja otpada i korištene robe koja nije klasifikovana kao sredstva evidentira se na Računu proizvodnje/ intermedijama potrošnja (P2) Sve ostale transakcije evidentiraju se NA Računu sekundarne raspodjele dohotka/ ostali tekući transferi/ razni tekući transferi (D75)
TRANSAKCIJE RASHODA	
Nadoknada zaposlenima	Račun stvaranja dohotka/ nadoknada zaposlenima (D1)
Uporaba dobara i usluga	Većina transakcija se evidentira na Računu proizvodnje/ intermedijama potrošnja (P2). SNA takođe uključuje transakcije vezane za vlastite investicij, koje se u GFS-u evidentiraju kao neto nabavka fiksnih sredstava
Potrošnja fiksnog kapitala	Račun proizvodnje/ potrošnja osnovnog kapitala (K1).
Kamata	Račun primarne raspodjele dohotka/prihod od imovine/ kamata (D41)
Subvencije	Račun primarne raspodjele dohotka/ subvencije (D3)
Donacije / grantovi	Tekući transferi se evidentiraju na Računu sekundarne raspodjele dohotka / ostali tekući transferi / transferi opće vlade (D73) ili inostrani (D74) Kapitalni transferi se evidentiraju na Računu kapitala/ kapitalni transferi/ investicioni grantovi (D92) ili ostali kapitalni transferi (D99)
Socijalne beneficije	Socijalni transferi u gotovini evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele prihoda / socijalni transferi osim onih u naturi (D62) Socijalni transferi u naturi evidentiraju se na Računu upotrebe raspoloživog dohotka / rashod finalne potrošnje/ rashod pojedinačne potrošnje (P31)
Ostali rashodi	Rashodi imovine osim kamata evidentira se na Računu primarne raspodjele dohotka / prihod od imovine (D4) Tekući porezi koji se plaćaju drugim državnim jedinicama evidentiraju se na Računu stvaranja dohotka/ porezi na proizvodnju i uvoz/ ostali porez na proizvodnju (D29) Ostale tekuće transakcije evidentiraju se na Računu sekundarne raspodjele dohotka/ ostali tekući transferi/ razni tekući transferi (D75) Kapitalni transferi evidentiraju se na Računu kapitala/ kapitalni transferi / kapitalni porezi (D91), investicioni grantovi (D 92) ili drugi kapitalni

	transferi (D99)
TRANSAKCIJE NEFINANCIJSKIH SREDSTAVA	
Neto nabavka osnovnih sredstava	Transakcije izuzev potrošnje osnovnih sredstava evidentiraju se na Kapitalnom računu / bruto investicije u fiksni kapital (P51)
Potrošnja osnovnog kapitala	Kapitalni račun/ potrošnja osnovnog kapitala (K1)
Promjene u zalihama	Kapitalni račun/ promjene u zalihama (P52)
Neto nabavka dragocjenosti	Kapitalni račun/ nabavka minus prodaja dragocjenosti (P53)
Neto nabavka neproizvedenih sredstava	Kapitalni račun/ nabavka minus prodaja neproizvedene nefinancijske imovine (K2)
TRANSAKCIJE FINANCIJSKE IMOVINE I OBVEZA	
Monetarno zlato i SPV	Financijski račun /monetarno zlato i SPV (F1)
Gotovina i depoziti	Financijski račun/ gotovina i depoziti (F2)
Vrijednosni papiri osim dionica	Financijski račun / vrijednosni papiri osim dionica (F3)
Zajmovi	Financijski račun / zajmovi (F4)
Dionice	Financijski račun / dionice (F5)
Osiguranje tehničkih rezervi	Financijski račun / osiguranje tehničkih rezervi (F7)
Financijski derivati	Financijski račun / financijski derivati (F6)
Ostala potraživanja/ obveze	Financijski račun / ostala potraživanja /obveze (F8)

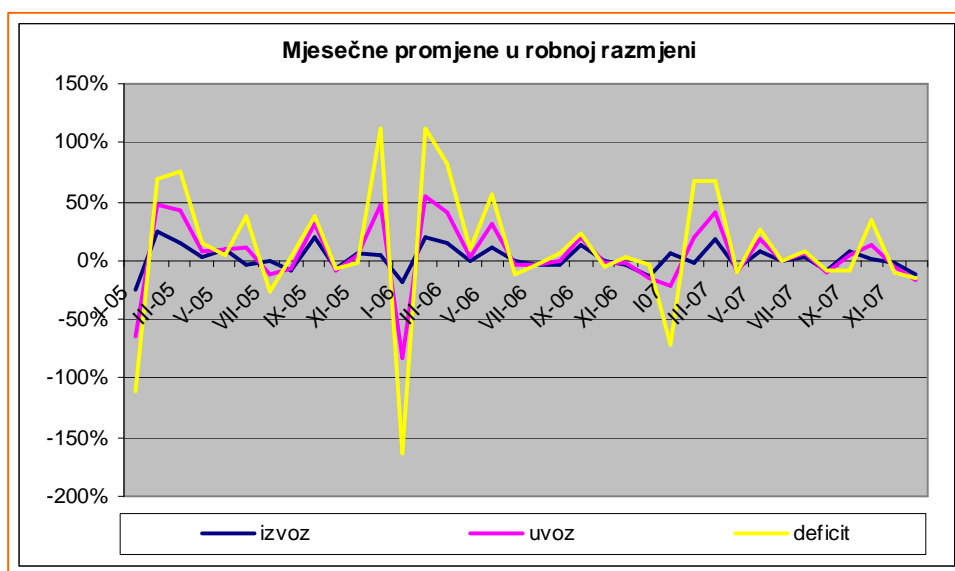
Robna razmjena u razdoblju siječanj-prosinac 2007.godine

(pripremila: Mirela Kadić, pomoćnik istraživača)

Da bismo dobili pravu sliku robne razmjene Bosne i Hercegovine s inozemstvom, neophodno je za potrebe analize uključiti i podatke za nekoliko prethodnih godina. Uzimajući u obzir činjenicu da je uvođenje PDV-a u BiH dovelo do nekih vanjskotrgovinskih disproporcija, poređenje 2007.godine samo sa 2006. daje nam iskrivljenu sliku robne razmjene. Iz tog razloga, kod sagledavanja ovih odnosa osvrnuli smo se i na godinu prije uvođenja PDV-a.

Glavna kretanja u robnoj razmjeni

Promatrajući sliku mjesečnih oscilacija izvoza, uvoza i deficita dolazimo do zaključka da u 2007, a djelomično i na kraju 2006.godine dolazi do smirivanja turbulencija, koje su evidentne u zadnjem kvartalu 2005.godine i prvom kvartalu 2006., te da se mjesečne promjene izvoza i uvoza nadalje u 2007.godini odvijaju ujednačeno, bez velikih odstupanja (grafikon 12).

Grafikon 12.

Kraj prve godine primjene PDV-a u Bosni i Hercegovini nosio je veoma pozitivnu sliku bilance robne razmjene. Ističemo smanjenje deficita za 15,83%, povećanu pokrivenost uvoza izvozom koja je u nekim mjesecima 2006.godine preko 50%, veći rast izvoza od uvoza.

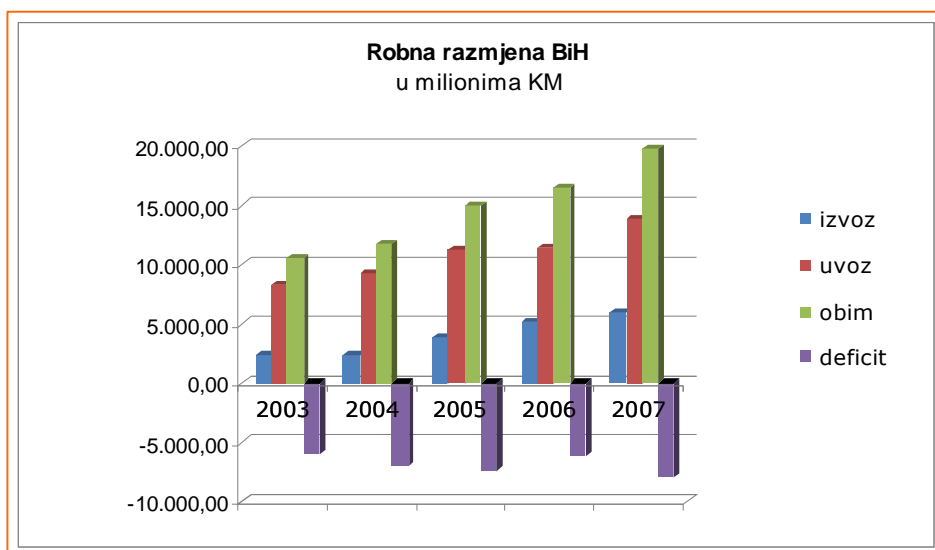
Kraj 2007.godine nosi nešto lošiju sliku razmjene s inozemstvom. Uvoz u 2007.u odnosu na 2006. je veći za oko 2,5 milijarde KM odnosno za 22%, a izvoz raste nešto sporije, pa je u apsolutnom iznosu za oko 770 miliona KM veći ili za 14,96%. Pokrivenost uvoza je manja u odnosu na 2006.godinu (42,71%), gdje je u decembru 2007. je taj odnos najniži (38,08%). Međutim, pokrivenost je mnogo veća u odnosu na 2005.g. kada je pokrivenost uvoza izvozom u decembru iznosila samo 25%.

Deficit je u odnosu na 2006.godinu porastao za ogromnih 27,91%, a u odnosu na 2005.godinu za 7,66%. Kretanje deficita u zadnje tri godine moramo posmatrati u svjetlu efekata uvođenja PDV-a i u kontekstu drastičnog poboljšanja vanjskotrgovinske bilance u 2006.godini, za koje danas znamo da je bilo kratkog daha.

Tabela 5.

	u milionima KM									
	2003	2004	2005	2006	2007	2004/2003	2005/2004	2006/2005	2007/2006	2007/2005*
izvoz	2.323	2.364	3.783	5.164	5.937	101,77	160,04	136,50	114,96	218,46
uvoz	8.319	9.306	11.179	11.389	13.899	111,86	120,12	101,88	122,04	122,39
obim	10.642	11.670	14.962	16.554	19.836	109,66	128,21	110,64	119,83	141,85
deficit	-5.996	-6.942	-7.395	-6.225	-7.962	115,77	106,53	84,17	127,91	89,67
pokrivenost	27,92	25,40	33,84	45,34	42,71	90,98	133,23	133,98	94,20	178,50

Ukupni obim robne razmjene BiH sa inozemstvom se u odnosu na 2003.godinu udvostručio, što je ohrabrujuće. Međutim, uzimajući u obzir da je stopa rasta izvoza u odnosu na stopu rasta uvoza samo u 2006.godini bila veća, te da je početna baza izvoza u 2003.godini dosta niska u odnosu na uvoz, ne dobijamo blistavu sliku vanjskotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine.

Grafikon 13.

Struktura robne razmjene

Analiza strukture robne razmjene zasniva se na podacima za 2007. i prethodnu 2006.godinu. Međutim, da bismo dobili mnogo ispravniju sliku strukture uključili smo i podatke za 2005.godinu. Uzete su obzir grupe proizvoda koje procentualno čine veliki dio izvoza odnosno uvoza, ali i grupe proizvoda koje procentualno ne čine veliki dio izvoza ili uvoza, ali u posljednje tri godine bilježe kretanja koja su interesantna u smislu analize robne razmjene.

Izvoz:

Najveći udio u strukturi izvoza u razdoblje siječanj-prosinac 2007.g. čini izvoz baznih metala i proizvoda od baznih metala (27,68%), gdje glavno mjesto zauzima izvoz aluminija i proizvoda od aluminija (10,75%), te željezo i čelik (6,40%). Izvoz te grupe proizvoda u odnosu na isto razdoblje prethodne godine bilježi rast od 18,31%, te također bilježi rast u udjelu u ukupnoj strukturi izvoza (tabela 6).

Pored baznih metala značajniji udio u strukturi izvoza u 2007.g. zauzima izvoz strojeva, aparata, mehaničkih i električnih uređaja, proizvodi mineralnog porijekla (mineralna ulja sa skoro 8%), te drvo i proizvodi od drveta sa udjelom u ukupnom izvozu od 8,88%. Interesantno je napomenuti, vezano za proizvode mineralnog porijekla i drvo i proizvode od drveta, da se udio tih grupa proizvoda u ukupnom izvozu tokom godina značajno smanjio. Udio drva i proizvoda od drveta u ukupnom izvozu u 2003.g. iznosio je skoro 16,70%, dok 2007.g. iznosi 8,8%.

U strukturi izvoza bitno je spomenuti i grupu koja je po Harmoniziranom sustavu kodova Svjetske trgovinske organizacije klasifikirana kao razni proizvodi, a u koje spada i namještaj, na koji otpada 7,53% od ukupnog izvoza.

Tabela 6.

GRUPA PROIZVODA-IZVOZ	2005	2006	2007	2006/2005	2007/2006
PREHRAMBENE PRERAĐEVINE	3,18%	2,77%	2,92%	18,96%	21,04%
PROIZVODI MINERALNOG PORIJEKLA	13,30%	11,76%	11,09%	20,70%	8,42%
PROIZVODI KEMIJSKE INDUSTRIJE ILI SRODNE INDUSTRIJE	7,57%	6,69%	5,46%	20,48%	-6,12%
KOŽA I KRZNO	1,84%	2,18%	1,93%	61,44%	2,01%
DRVO I PROIZVODI OD DRVETA	9,95%	8,96%	8,88%	22,81%	14,02%
CELULOZA, PAPIR I KARTON I NJIHOVI PROIZVODI	2,07%	1,82%	1,92%	20,58%	20,72%
TEKSTIL I TEKSTILNI PROIZVODI	4,17%	4,93%	4,74%	61,61%	10,45%
OBUĆA, ŠEŠIRI, KAPE I SLIČNI PROIZVODI	3,17%	5,79%	5,89%	149,31%	16,90%
BAZNI METALI I PROIZVODI OD BAZNIH METALA	25,03%	26,90%	27,68%	46,69%	18,31%
STROJEVI, APARATI, MEHANIČKI I ELEKTRIČNI UREĐAJI	14,38%	12,46%	12,85%	18,25%	18,62%
TRANSPORTNA SREDSTVA I NJIHOVI DIJELOVI I PRIBOR	2,45%	1,92%	1,84%	7,10%	9,97%
RAZNI PROIZVODI	6,12%	7,75%	7,72%	73,10%	14,40%
OSTALI PROIZVODI	6,78%	6,08%	7,09%	22,37%	34,08%
UKUPNO	100%	100%	100%	36,50%	14,96%

Posmatrajući odnos izvoza u 2006. i 2005.g. primjetićemo značajan rast izvoza svih grupa proizvoda, što je direktna posljedica uvođenja PDV-a i odlaganja izvoza u zadnjem kvartalu 2005.g. za prvi kvartal 2006.g, dok odnos izvoza u 2007. i 2006.g. daje realniju sliku rasta izvoza.

Uvoz:

U strukturi uvoza najveći udio nosi uvoz mašina, aparata, mehaničkih i električnih uređaja (16,88%), zatim mineralnih ulja (14,04%) i baznih metala (12,19%). Tu su i prehrambeni proizvodi sa 9,13%, gdje je najveća stavka uvoz pića i alkohola sa 2,18%, zatim proizvodi kemijske industrije sa 8,94%, gdje se 2,30% odnosi na farmaceutske proizvode.

Tabela 7

GRUPA PROIZVODA-UVOZ	2005	2006	2007	2006/2005	2007/2006
ŽIVOTINJE I PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA	2,69%	2,07%	1,92%	-21,37%	12,77%
PROIZVODI BILJNOG PORIJEKLA	4,38%	4,11%	4,36%	-4,39%	29,39%
PREHRAMBENE PRERAĐEVINE	9,79%	10,09%	9,13%	5,00%	10,46%
PROIZVODI MINERALNOG PORIJEKLA	14,18%	16,53%	14,91%	18,71%	10,12%
PROIZVODI KEMIJSKE INDUSTRIJE ILI SRODNIH INDUSTRIJA	9,28%	9,33%	8,94%	2,42%	16,88%
PLASTIČNE MASE, GUMA I KAUČUK	4,64%	4,73%	4,91%	4,05%	15,11%
CELULOZA, PAPIR I KARTON I NJIHOVI PROIZVODI	2,88%	2,80%	2,58%	-0,80%	2,81%
TEKSTIL I TEKSTILNI PROIZVODI	5,14%	5,31%	4,90%	5,17%	79,16%
PROIZVODI OD KAMENA, GIPSA, CEMENTA	2,86%	2,55%	2,69%	-9,02%	28,60%
BAZNI METALI I PROIZVODI OD BAZNIH METALA	9,56%	10,43%	12,19%	11,09%	42,72%
STROJEVI, APARATI, MEHANIČKI I ELEKTRIČNI UREĐAJI	17,72%	15,95%	16,88%	-8,30%	29,15%
TRANSPORTNA SREDSTVA I NJIHOVI DIJELOVI I PRIBOR	8,15%	7,04%	7,60%	-12,05%	31,72%
RAZNI PROIZVODI	2,11%	2,06%	2,32%	-0,77%	37,54%
OSTALI PROIZVODI	6,62%	7,01%	6,67%	7,87%	-22,36%
UKUPNO	100,00%	100,00%	100,00%	1,88%	22,04%

Uvođenje PDV-a imalo je suprotan efekt na kretanje uvoza u 2006.g. u odnosu na 2005.g, pa tako promatrajući tabelu primjećujemo pad uvoza skoro svih grupa proizvoda u 2006.u odnosu na 2005.g. 2007.godina donosi popravljajanje tih odnosa i vraćanje u stare šablone kretanja, gdje

visok rast u odnosu na 2006.godinu bilježi rast uvoza tekstila, metala i proizvoda od metala i opreme.

Zaključak:

U razdoblju siječanj-prosinac 2007.godine zabilježeno je nekoliko osnovnih kretanja u odnosu na isti razdoblje prethodne godine:

- rast uvoza za 22,04%
- rast izvoza za 14,96%
- rast deficita robne razmjene za 27,91%
- pokrivenost uvoza izvozom iznosi 42,71%

Vanjskotrgovinski odnosi BiH sa inozemstvom vraćaju se u stare šablone kretanja.

Uvođenje PDV-a donijelo je trenutne rezultate na bilancu robne razmjene, kao što su značajan pad deficita, veliku pokrivenost uvoza, ali i moguće dugoročnije efekte kao što su uvođenje reda na tržište BiH, urednije praćenje izvoza i izvoznika. Značajnije povećanje izvoza može se postići samo utvrđivanjem jasne i čvrste vanjskotrgovinske politike i izvoznog proizvoda.

Novi propisi: Porezni savjetnici u Republici Srpskoj

(piše: Milan Kuridža, pravni savjetnik u Sekretarijatu UO UNO)

U bliskoj prošlosti smo slušali o poreznom savjetovanju (*tax consulting*) u razvijenim državama, pitajući se što ta djelatnost predstavlja, kome koristi i kako porezni savjetnici zarađuju. Institucija poreznog savjetnika se po prvi put pojavila i u Bosni i Hercegovini. Zakon o poreznom savjetovanju je donešen u Republici Srpskoj.

Do nedavno su pojmovi računovođe, revizora i poreznog savjetnika bili poistovjeđeni. Preciznije rečeno, poslova revizije i poreznog savjetovanja u današnjem smislu nije ni bilo. To je i moglo biti prihvatljivo u vrijeme kada su knjigovodstvo, revizija i savjetovanje predstavljali nužno zlo, odnosno kada su se knjige vodile zbog nekih drugih razloga, a ne zbog točnosti izvještavanja. Jačanjem pravne države, njenih kontrolnih mehanizama i implementacijom jednog od najznačajnijih poreznih oblika - poreza na dodanu vrijednost, računovodstvo prestaje biti samo sebi svrha i dobija konture kakve ima u razvijenijim državama. Osim promjena u oblasti neizravnih poreza dešavaju se i ozbiljne promjene u sferi izravnih poreza. Naznačićemo za ovu priliku samo sintetički oblik poreza na dohodak implementiran u Republici Srpskoj (u Federaciji BiH je u fazi usvajanja). Novi porezni oblici u oblasti izravnog oporezivanja, četiri porezne administracije, brojni porezni zakoni na razini BiH, entiteta, županija i Brčko Distrikta, dinamične promjene u carinskoj oblasti, otvaraju brojna i složena pitanja od velikog finansijskog značaja za obveznike.

Prvi korak u jasnijem razdvajanju djelatnosti računovodstva, revizije i poreznog savjetovanja je učinjen i daleko prije nego je došlo do implementacije poreza na dodanu vrijednost. Razdvojene su djelatnosti računovodstva i revizije poslovnih subjekata, a potom su razdvojene i funkcije državnog računovodstva i revizije formiranjem posebnih državnih organa zaduženih za reviziju. Slijedeći korak, koji se po prvi put u BiH realizira u Republici Srpskoj, je uvođenje institucije poreznog savjetnika. Institucija poreznog savjetnika već postoji u Hrvatskoj, Crnoj Gori, a Makedonija je u fazi uspostavljanja ove institucije.

Šta radi porezni savjetnik?

Funkcija poreznog savjetnika je:

- Pružanje stručne pomoći u poreznim pitanjima,

Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Sarajevo:Đoke Mazalića 5, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

- Zastupanje pred poreznim i sudskim organima u poreznim upravnim postupcima, poreznim upravnim sporovima, apelacijama pred Ustavnim sudom BiH i Sudom za ljudska prava u Strazburu i kaznenim poreznim stvarima. Zastupanje uključuje i mogućnost postavljanja savjetnika za privremenog zastupnika strankama u zakonom predviđenim slučajevima.
- Poslove poreznog vještačenja pred državnim organima

U prvom slučaju porezni savjetnik vrši stručno - konsultantske usluge za koje prima naknadu. Njegova funkcija će naročito doći do izražaja pri popunjavanju različitih poreznih prijava, kada se dešava finiš poslovnih aktivnosti i konačan obračun poreznih obveza. Time što je porezni savjetnik ovlašten za poslove poreznog savjetovanja ne znači da porezne savjete prestaju davati oni koji su ih do sada davali (računovođe, porezni organi, advokati). Naprotiv, ove osobe i dalje nastavljaju pružati različite savjete iz porezne oblasti. Računovođe će pružati savjete od slučaja do slučaja, porezni organi će davati obvezujuća mišljenja i neobvezujuća obavještenja, a advokati će davati savjete o podvođenju neke od faktičkih situacija pod pravnu normu. Za razliku od pomenutih lica, porezni savjetnik je institucija kojoj je ovo osnovni posao i koja novčano garantira za kvalitet svog poreznog savjeta i odgovara za štetu koja iz pogrešnog savjetovanja može nastati. Zbog toga je dužan da se kod osiguravajuće kuće posebno osigura od štete koju može lošim vršenjem posla učiniti drugom. Slijedeća, a nimalo značajna razlika u odnosu na ostale koji pružaju porezne savjete je u području savjetovanja. Dok računovođa pruža savjete o domicilnom poreznom pravu, a porezni organ o dijelu poreznog prava za koje je on nadležan (entitetski ili državni propisi), dotle porezni savjetnik pruža porezne savjete koji se odnose na oba entiteta, sve županije, Brčko Distrikt i inozemno porezno pravo. Isto tako, porezni savjetnik pruža savjete iz domena svih poreznih oblika, uključujući tu i savjetovanje iz carinske oblasti. Oblast savjetovanja poreznog savjetnika je daleko šira od oblasti iz kojih savjete pružaju osobe koje smo naprijed naveli. Sa druge strane je i odgovornost poreznog savjetnika daleko veća i rigoroznija od odgovornosti računovođe koji pruži porezni savjet. Kako smo naprijed naveli, osiguranje od odgovornosti poreznog savjetnika je dodatna garancija da osiguravajuća kuća pokriva rizik štete koja nastane od djelatnosti savjetnika.

U drugom slučaju porezni savjetnik istupa kao ugovorni zastupnik - punomoćnik u upravnim postupcima kod poreznog organa i upravnim sporovima pred nadležnim sudom, te apelacionim postupcima kod Ustavnog suda BiH i Suda za ljudska prava u Strazburu i u kaznenim postupcima pred odgovarajućim sudom. Ovo zakonsko ovlaštenje nemaju računovođa i revizor, ali ga i dalje ima advokat. Razlika u odnosu na advokata je u tome, što je poreznom savjetniku ovo oblast uže specijalizacije, zbog čega je za očekivati da o tom poslu ima bolje spoznaje. Propisom o poreznom savjetovanju, niti drugim propisom u Republici Srpskoj nije jasno određeno da ovlaštenje za zastupanje nemaju računovođe i revizori (kako je to riješeno u propisu o poreznom postupku u Republici Hrvatskoj), zbog čega se zakonsko ovlaštenje za zastupanje može shvatiti kao prvi korak ka ekskluzivnom pravu poreznog savjetnika na zastupanje poreznih obveznika u poreznim pitanjima.

Na kraju, porezni savjetnici vrše i vještačenja pred državnim organima. Ovo je dodatno ovlaštenje poreznog savjetnika, koje ovlaštenje su do sada imale osobe koja su svojstvo vještaka stekla po propisima koji spadaju u oblast propisa o pravosuđu.

Porezno savjetovanje mogu pružati pravne i fizičke osobe. Fizičke osobe dobijaju licencu (odobrenje za rad) kada polože ispit za poreznog savjetnika. Uvjet za polaganje ispita je završen prvni i ekonomski fakultet i najmanje pet godina iskustva u oblasti poreznog sustava. Uvjet je i osiguranje od odgovornosti za štetu koja može nastati iz njegove djelatnosti. Ovaj uvjet je nespretno postavljen kao uvjet kojeg treba ispuniti prije polaganja ispita, što nije logično rješenje, jer je sasvim logično da se taj uvjet ispuni prije dobijanja odobrenja za rad (licence). Pojedinaac dobija licencu koju mu izdaje ministar financija, a poduzeće dobija licencu ako njegovi osnivačji ili direktor imaju zvanje poreznog savjetnika. I ovdje se krije nelogičnost, jer se licenca ne bi trebala vezati za vlasnike već za osobe koje profesionalno obavljaju djelatnost u pravnom licu.

Uz određena prava savjetniku su postavljene i brojne obveze i odgovornosti. Porezni savjetnik ima višestruku odgovornost:

- Odgovornost prema klijentu, koja uz klasičnu odgovornost po obligacionim propisima, ima i dodatnu dimenziju odgovornosti reguliranu ugovorom sklopljenim sa osiguravajućim kućama, koji porezni savjetnik obvezno zaključuje,
- Odgovornost prema Sudu časti Komore poreznih savjetnika,
- Osim općih oblika odgovornosti, porezni savjetnik ima i prekršajnu odgovornost propisanu Zakonom o poreznom savjetovanju,

Ovako postavljena odgovornost poreznog savjetnika daje garanciju korisnicima njegovih usluga za kvalitet izvršenih usluga i mogućnost naplate štete nastale njegovom djelatnošću.

Porezni savjetnici mogu osnovati profesionalnu komoru, koja predstavlja pravnu osobu sa posebnom vrstom javnih ovlaštenja. Do nedavno je na ovom području postojala samo opća gospodarska komora, a u skorije vrijeme se formiraju različite strukovne komore koje obogaćuju komorski sustav BiH. Kao primjer navodimo ljekarske komore, notarske komore, zanatske komore. Članstvo u komori je individualno i kolektivno, jer članovi komore mogu biti porezni savjetnici i porezna poduzeća, ali i direktori i članovi upravnih odbora poduzeća. Osim edukativnih funkcija, Komora obavlja i slijedeće funkcije;

- donošenje profesionalnog kodeksa, tarife i cjenovnika usluga poreznih savjetnika,
- predlaganje vještaka državnim organima,
- nadzor nad obvezama članova,
- utvrđuje visinu članarine,
- vodi registar poreznih savjetnika,
- predlaganje poreznih savjetnika za članove ispitne komisije za polaganje ispita za poreznog savjetnika,
- iniciranje izmjena propisa itd.

Porezna komora se može osnovati kada odobrenje za rad dobije najmanje 20 poreznih savjetnika.

Rezime: U kratkim crtama su prikazane glavne karakteristike institucije poreznog savjetnika u Republici Srpskoj. Pionirski zakon u ovom entitetu će vjerovatno pratiti slični propisi u Federaciji BiH i Brčko Distriktu BiH.

Rezimirajući pravni položaj ovih lica, da se zaključiti da je odgovornost za djelatnost jako naglašena. U poređenju sa ostalim licima koja se bave sličnim poslovima, porezni savjetnik ima i neka dodatna prava, koja su u prethodnom tekstu istaknuta. Koliko će ovakva prava u kombinaciji sa povećanim obvezama biti stimulaturna za osnivanje ove, za državu značajne institucije, pokazaće vrijeme. Pretpostavka autora ovih redova je da početni interes za osnivanje ove institucije neće biti pretjeran. Vremenom će ova institucija dobijati na značaju. Kao važni njeni klijenti će se prvo pojaviti velike kompanije koje će svhatiti prednost ovakvog načina savjetovanja. Naročito će značaj ove institucije shvatiti poduzeća koja su osnovali stranci, jer takve institucije već dugo postoje u njihovim matičnim državama. Porezno savjetovanje je preraslo u profesionalni standard razvijenih država. Na tom putu su prvi koraci učinjeni i u Republici Srpskoj.

Konsolidirani izvještaji

(pripremile: Aleksandra Regoje, makroekonomista u Odjeljenju, i Mirela Kadić, pomoćnik istraživača)

Tabela 9. (Konsolidirani izvještaji: BiH, entiteti, Brčko Distrikt, županije)

1. Konsolidirani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode proračuna BiH
- prihode i rashode proračuna Brčko distrikta
- prihode i rashode proračuna RS
- prihode i rashode proračuna FBiH
- prihode i rashode proračuna županija

2. U izvještaj je uključena amortizacija vanjskog duga

3. Podaci nisu u potpunosti uporedivi sa prethodnom godinom radi izdvajanja Fonda zdravstvenog osiguranja iz Vlade Brčko distrikta kao samostalne financijske institucije.

Tabele 10, 11 i 12 (Konsolidirani izvještaji: županije)

Konsolidirani izvještaj uključuje:

- Prihode i rashode proračuna
- Prihode i rashode proračuna pripadajućih općina

Napomena:

*Neto pozajmljivanje=Pozajmljivanje -primljene otplate datih zajmova

**Neto financiranje = Primljeni krediti - otplate kredita

BiH, entiteti, Brčko Distrikt, županije, I - XI 2007

		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	Q1	Q2	Q3	Q4	I-XI 2007
1	Prihodi (11+12+13+14)	365,864,031	362,542,776	435,768,003	447,033,703	453,361,419	454,660,228	566,027,370	486,276,890	443,622,000	500,283,313	479,451,407	1,164,174,811	1,355,055,350	1,495,926,260	979,734,720	4,994,891,141
11	Prihodi od poreza	331,283,490	320,153,466	378,737,970	372,886,523	407,954,705	397,160,753	423,971,621	435,607,061	396,105,673	440,894,443	401,230,774	1,030,174,925	1,178,001,982	1,255,684,355	842,125,216	4,305,986,479
	Porezi na dobit pojediniaca i poduzeća	12,544,367	20,613,511	35,128,285	11,510,839	12,089,962	14,844,137	15,893,794	13,207,855	12,374,364	15,495,661	17,613,699	68,286,163	38,444,937	41,476,014	33,109,360	181,316,474
	Doprinosi za socijalnu zaštitu (Brčko)	885,378	1,295,751	1,443,594	205,387	-3,458,698	-314,381	58,029	101,313	-20,227	0	-196,145	3,624,723	-3,567,692	139,115	-196,145	1
	Porezi na plaće i radnu snagu	19,415,095	20,187,012	22,808,930	24,132,609	23,093,319	23,331,801	26,366,754	23,882,171	22,967,813	25,865,592	25,662,597	62,411,038	70,557,728	73,216,738	51,528,189	257,713,692
	Porez na imovinu	3,198,734	2,809,589	2,542,433	2,773,241	2,189,302	1,856,862	1,565,000	1,702,561	1,273,993	1,547,278	1,603,857	8,550,756	6,819,404	4,541,554	3,151,134	23,062,849
	Prihodi od neizravnih poreza*	294,474,565	273,765,529	313,181,576	333,203,198	373,024,312	356,405,990	378,743,654	395,216,626	357,981,461	393,074,440	355,037,358	881,421,669	1,062,633,499	1,131,941,741	748,111,798	3,824,108,707
	Ostali porezi	765,350	1,482,075	3,633,151	1,061,250	1,016,509	1,036,345	1,344,389	1,496,536	1,528,269	4,911,472	1,509,408	5,880,577	3,114,105	4,369,194	6,420,880	19,784,756
12	Neporezni prihodi	31,751,067	39,691,224	53,795,385	44,257,044	44,157,140	53,550,193	139,282,834	49,474,004	45,446,199	57,211,179	70,874,827	125,237,675	141,964,377	234,203,036	128,086,006	629,491,095
13	Tekuće potpore (Grantovi)	2,157,794	2,026,417	2,464,446	28,639,288	441,111	1,479,927	2,623,299	1,192,354	2,049,456	2,104,512	7,326,439	6,648,657	30,560,325	5,865,108	9,430,950	52,505,041
14	Ostali prihodi	671,681	671,669	770,203	1,250,848	808,463	2,469,355	149,616	3,472	20,672	73,180	19,367	2,113,553	4,528,666	173,760	92,547	6,908,526
2	Rashodi (21+22+23)	243,355,194	282,079,297	306,390,770	342,953,508	384,289,362	474,324,249	398,602,334	360,880,730	404,440,486	438,023,647	495,242,608	831,825,261	1,201,567,119	1,163,923,550	933,266,255	4,130,582,185
21	Tekući izdaci	236,837,940	276,391,149	301,417,298	334,664,217	383,289,310	449,280,504	373,172,559	352,364,899	399,919,612	435,524,712	494,745,027	814,646,387	1,167,234,031	1,125,457,070	930,269,739	4,037,607,227
	Plaće i naknade	141,997,276	142,958,829	146,968,323	153,223,458	161,012,392	201,902,172	142,478,893	152,662,704	159,827,311	168,563,198	169,818,493	431,924,428	516,138,021	454,968,908	338,381,690	1,741,413,047
	od čega: Bruto plaće	118,386,827	120,883,729	122,191,628	129,004,209	133,106,481	133,030,915	123,949,277	131,304,587	134,255,231	135,671,585	137,740,963	361,462,183	395,141,605	389,509,095	273,412,549	1,419,525,432
	od čega: Naknade	23,610,449	22,075,100	24,776,695	24,219,248	27,905,911	68,871,257	18,529,616	21,358,116	25,572,080	32,891,612	32,077,529	70,462,245	120,996,416	65,459,812	64,969,142	321,887,615
	Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	7,823,503	7,562,560	8,047,240	8,232,025	8,699,075	12,920,156	7,185,875	8,573,154	8,905,869	9,571,944	9,349,589	23,433,303	29,851,255	24,664,899	18,921,533	96,870,989
	Izdaci za materijal i usluge	22,174,691	29,330,881	31,523,435	35,554,028	33,804,650	34,940,906	34,994,066	34,661,688	46,431,787	57,144,922	68,331,634	83,029,006	104,299,584	116,087,542	125,476,556	428,892,689
	Grantovi	61,350,280	81,653,753	108,941,037	132,842,495	167,321,984	177,435,268	187,721,343	143,606,987	172,719,913	194,920,352	232,691,541	251,945,071	477,599,748	504,048,242	427,611,893	1,661,204,953
	Izdaci za kamate i ostale naknade	3,492,189	14,885,126	5,937,263	4,812,212	12,451,209	22,082,003	792,382	12,860,366	12,034,731	5,324,297	14,553,771	24,314,579	39,345,424	25,687,480	19,878,067	109,225,549
22	Ostali rashodi	6,826,200	6,750,553	5,057,629	5,720,201	2,425,934	27,270,808	26,746,291	7,756,375	2,134,109	-4,070,792	1,710,171	18,634,382	35,416,943	36,636,776	-2,360,621	88,327,480
23	Neto pozajmljivanje*	-308,946	-1,062,405	-84,157	2,569,090	-1,425,881	-2,227,064	-1,316,517	759,457	2,386,765	6,569,727	-1,212,590	-1,455,508	-1,083,855	1,829,705	5,357,136	4,647,478
3	Neto nabavka nefinancijskih sredstava	1,488,321	1,331,092	2,256,112	3,162,763	-1,291,753	25,810,385	25,208,910	26,088,978	14,810,003	38,175,776	33,631,210	5,075,524	27,681,394	66,107,891	71,806,987	170,671,797
4	Vladin suficit/deficit (1- 2-3)	121,020,517	79,132,386	127,121,122	100,917,432	70,363,810	-45,474,406	142,216,126	99,307,181	24,371,511	24,083,890	-49,422,411	327,274,025	125,806,837	265,894,818	-25,338,521	693,637,159
5	Neto financiranje**	-30,358,447	-7,240,853	-8,949,968	-10,024,049	-12,707,760	-31,853,221	-14,752,193	-4,864,036	-21,212,886	-10,726,260	-22,004,267	-46,549,268	-54,585,029	-40,829,115	-32,730,527	-174,693,939

Tabela 9.

Sarajevska županija, I – X 2007

		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	I-X 2007	I-X 2006
1	Prihodi (11+12+13+14)	55,893,808	57,221,329	65,488,877	61,101,230	63,224,733	64,285,552	75,339,148	66,349,482	65,887,335	72,925,528	647,717,022	595,226,460
11	Prihodi od poreza	46,742,283	48,007,226	52,280,435	50,577,359	54,245,478	52,719,698	63,642,264	58,150,121	55,445,859	61,012,658	542,823,379	505,316,373
	Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	4,024,279	6,240,866	3,939,355	3,608,856	2,501,215	2,978,892	4,313,461	4,291,773	4,488,031	5,162,645	41,549,374	34,805,684
	Porezi na plaće i radnu snagu	4,351,201	5,839,852	6,955,161	7,770,376	6,305,552	6,383,509	7,538,566	6,288,668	6,136,773	7,508,393	65,078,051	57,169,381
	Porez na imovinu	3,102,185	5,407,642	2,069,444	2,215,034	3,189,662	2,619,483	2,708,159	2,551,111	2,292,452	2,678,253	28,833,426	22,011,147
	Domaći porezi na dobra i usluge (po propisima do 31,12,2005)	617,592	520,157	378,014	853,546	1,289,848	533,487	2,294,070	357,669	381,078	1,008,021	8,233,483	49,189,049
	Prihodi od neizravnih poreza	34,349,633	29,600,555	35,625,820	35,643,281	40,479,317	39,766,542	46,289,447	44,224,448	41,683,460	44,175,254	391,837,756	336,883,631
	Ostali porezi	297,393	398,153	3,312,641	486,264	479,884	437,785	498,561	436,452	464,064	480,092	7,291,289	5,257,485
12	Neporezni prihodi	9,012,924	7,847,816	12,227,033	8,815,997	7,273,274	9,744,198	9,288,829	6,959,703	8,934,655	9,791,863	89,896,291	83,825,031
13	Grantovi	138,601	1,147,537	758,244	1,484,709	1,379,879	1,169,452	2,081,953	913,556	1,180,719	1,794,905	12,049,556	6,085,054
14	Ostali prihodi	0	218,750	223,166	223,166	326,102	652,204	326,102	326,102	326,102	326,102	2,947,796	
2	Rashodi (21+22)	37,126,998	42,675,385	48,768,516	74,269,601	55,847,897	59,626,552	61,846,624	51,775,677	63,255,598	65,859,446	561,052,293	527,340,142
21	Tekući izdaci	37,368,534	43,705,906	48,808,170	74,642,692	55,875,456	61,111,663	62,215,259	51,796,713	61,152,167	63,672,996	560,349,555	532,527,888
	Plaće i naknade	19,930,262	19,440,569	19,876,650	19,953,676	20,018,185	26,233,389	17,893,198	18,560,972	19,494,046	20,035,180	201,436,128	188,021,577
	od čega: Bruto plaće	14,499,556	15,427,224	15,457,228	15,352,343	15,259,149	15,227,935	15,195,356	14,970,893	15,383,522	15,430,033	152,203,238	145,730,002
	od čega: Naknade	5,430,706	4,013,345	4,419,422	4,601,333	4,759,037	11,005,454	2,697,842	3,590,080	4,110,524	4,605,147	49,232,890	42,291,575
	Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	1,732,216	1,836,867	1,852,870	1,834,091	1,823,882	1,819,086	1,821,095	1,794,355	1,841,676	1,843,073	18,199,211	17,548,146
	Izdaci za materijal i usluge	2,810,395	4,403,112	5,481,026	4,929,226	5,253,764	5,677,680	3,568,068	3,421,902	4,961,930	5,244,800	45,751,902	48,055,764
	Grantovi	12,895,616	17,787,187	21,174,675	47,890,633	28,708,470	27,378,127	38,711,610	28,016,106	34,447,580	36,516,135	293,526,139	276,903,402
	Izdaci za kamate i ostale naknade	44	238,171	422,949	35,067	71,155	3,382	221,288	3,377	406,935	33,809	1,436,176	1,999,003
	Doznake nižim potrošačkim jedinicama	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
22	Neto pozajmljivanje*	-241,536	-1,030,521	-39,654	-373,091	-27,559	-1,485,111	-368,635	-21,036	2,103,431	2,186,450	702,738	-5,187,746
3	Neto nabavka nefinancijskih sredstava	-171,812	215,726	1,016,102	-7,618,417	3,075,363	1,731,861	1,581,977	4,356,669	2,569,241	1,748,323	8,505,035	11,326,332
4	Vladin suficit/deficit (1-2-3)	18,938,622	14,330,217	15,704,260	-5,549,954	4,301,472	2,927,139	11,910,546	10,217,137	62,495	5,317,759	78,159,694	56,559,983
5	Neto financiranje**	-1,568	-19,445	-10,517	-10,524	-47,552	-10,539	-10,539	-9,722	-9,722	-9,722	-139,850	-58,288

Tabela 10.

Bosansko-podrinjska županija, I – X 2007

		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Q1	Q2	Q3	Q4	I-X 2007	I-X 2006
1	Prihodi (11+12+13+14)	2,770,245	2,220,982	2,664,828	4,858,767	3,132,567	4,122,478	3,829,204	3,907,507	4,065,077	3,389,141	7,656,055	12,113,812	11,801,788	3,389,141	34,960,795	27,062,032
11	Prihodi od poreza	2,211,541	1,929,457	2,302,558	2,229,278	2,769,311	2,539,044	2,759,242	2,831,920	2,709,151	2,874,420	6,443,557	7,537,633	8,300,313	2,874,420	25,155,923	16,702,244
	Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	36,511	32,666	44,719	63,650	28,719	17,950	23,599	27,868	35,461	37,314	113,896	110,319	86,927	37,314	348,457	227,447
	Porezi na plaće i radnu snagu	193,984	192,594	200,581	200,592	230,627	229,594	233,869	236,915	227,538	275,111	587,159	660,813	698,322	275,111	2,221,405	1,869,307
	Porez na imovinu	18,376	23,296	27,118	25,850	25,437	29,714	29,653	47,158	30,912	42,564	68,790	81,001	107,722	42,564	300,078	199,116
	Domaći porezi na dobra i usluge (po propisima do 31.12.2005)	31,091	9,444	17,688	22,396	102,239	24,301	55,622	23,489	21,025	20,434	58,222	148,935	100,136	20,434	327,727	1,104,651
	Prihodi od neizravnih poreza	1,925,114	1,663,807	2,004,593	1,908,507	2,373,650	2,228,963	2,407,103	2,486,928	2,383,949	2,487,978	5,593,514	6,511,121	7,277,979	2,487,978	21,870,592	13,224,417
	Ostali porezi	6,465	7,650	7,860	8,284	8,640	8,521	9,396	9,564	10,266	11,019	21,975	25,445	29,226	11,019	87,665	77,310
12	Neporezni prihodi	373,445	199,404	259,332	124,231	213,079	185,592	127,258	178,417	149,649	315,169	832,181	522,902	455,324	315,169	2,125,577	3,854,728
13	Grantovi	179,861	88,513	100,670	2,500,383	144,692	1,378,840	900,839	889,423	1,198,685	195,967	369,044	4,023,915	2,988,947	195,967	7,577,873	6,464,657
14	Ostali prihodi	5,397	3,607	2,269	4,875	5,485	19,002	41,865	7,747	7,592	3,584	11,273	29,362	57,204	3,584	101,423	40,404
2	Rashodi (21+22)	2,384,176	2,396,102	2,583,778	2,681,382	2,508,043	2,885,131	2,771,498	3,022,266	3,647,027	4,156,042	7,364,056	8,074,557	9,440,791	4,156,042	29,035,445	20,320,136
21	Tekući izdaci	2,384,841	2,389,583	2,583,778	2,679,758	2,491,127	2,885,423	2,771,790	3,022,642	3,647,527	4,156,313	7,358,202	8,056,308	9,441,959	4,156,313	29,012,782	20,236,462
	Plaće i naknade	1,015,559	1,068,873	1,156,775	1,236,538	1,236,597	1,302,807	1,377,475	1,200,183	1,534,253	1,568,693	3,241,206	3,775,942	4,111,911	1,568,693	12,697,752	9,254,336
	od čega: Bruto plaće	817,323	832,593	933,316	984,739	990,776	952,831	985,965	1,002,958	1,287,937	1,308,103	2,583,233	2,928,346	3,276,860	1,308,103	10,096,541	7,307,768
	od čega: Naknade	198,236	236,279	223,458	251,800	245,821	349,976	391,511	197,225	246,315	260,590	657,974	847,596	835,051	260,590	2,601,210	1,946,569
	Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	100,615	100,528	113,255	117,954	117,816	116,031	123,365	122,244	159,551	163,229	314,397	351,802	405,161	163,229	1,234,589	895,744
	Izdaci za materijal i usluge	499,269	561,206	433,439	494,637	422,436	263,849	224,986	473,074	724,257	775,478	1,493,914	1,180,922	1,422,317	775,478	4,872,631	3,809,741
	Grantovi	766,975	656,896	878,042	828,441	712,343	1,200,602	1,042,615	1,223,860	1,229,255	1,646,334	2,301,912	2,741,385	3,495,730	1,646,334	10,185,361	6,248,210
	Izdaci za kamate i ostale naknade	2,424	2,080	2,268	2,188	1,934	2,134	1,848	1,781	212	2,579	6,772	6,257	3,841	2,579	19,448	28,430
	Doznake nižim potrošačkim jedinicama	0	0	0	0	0	0	1,500	1,500	0	0	0	0	3,000	0	3,000	
22	Neto pozajmljivanje*	-665	6,519	0	1,624	16,917	-292	-292	-376	-500	-271	5,854	18,249	-1,168	-271	22,663	83,669
3	Neto nabavka nefinancijskih sredstava	11,699	33,370	8,092	138,215	130,516	18,255	289,553	73,212	362,874	259,181	53,161	286,985	725,639	259,181	1,324,967	582,007
4	Vladin suficit/deficit (1-2-3)	374,370	-208,490	72,959	2,039,170	494,008	1,219,092	768,153	812,028	55,177	-1,026,082	238,839	3,752,270	1,635,357	-1,026,082	4,600,383	6,159,890
5	Neto financiranje**	-14,702	-13,598	-14,356	-14,096	-13,398	-833	-13,325	0	-833	-19,115	-42,657	-28,328	-14,158	-19,115	-104,258	-357,480

Tabela 11.

Unsko-sanska županija, I –XI 2007

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	Q1	Q2	Q3	Q4	I-XI 2007	I-XI 2006
1 Prihodi (11+12+13+14)	16,874,597	15,528,560	17,734,432	17,572,030	20,457,535	20,183,764	22,915,300	21,007,663	20,484,063	21,905,911	18,451,222	50,137,590	58,213,329	64,407,026	40,357,132	213,115,077	181,512,762
11 Prihodi od poreza	13,791,433	12,491,690	14,502,314	14,706,696	16,741,791	15,718,415	19,217,370	17,152,939	16,594,488	17,948,234	14,717,675	40,785,437	47,166,901	52,964,797	32,665,909	173,583,044	151,664,842
Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	342,461	519,429	379,963	450,985	711,071	386,566	672,973	313,841	311,734	345,571	364,011	1,241,853	1,548,623	1,298,548	709,582	4,798,605	3,568,308
Porezi na plaće i radnu snagu	1,035,361	1,460,084	1,190,035	1,152,482	1,127,743	1,387,472	1,430,912	1,243,180	1,320,009	1,229,994	1,370,936	3,685,480	3,667,697	3,994,101	2,600,929	13,948,207	12,087,642
Porez na imovinu	283,460	333,385	230,945	435,757	348,189	341,152	474,471	566,771	690,186	781,313	433,447	847,790	1,125,099	1,731,428	1,214,760	4,919,077	3,438,894
Domaći porezi na dobra i usluge (po propisima do 31,12,2005)	573,102	278,377	327,818	294,013	820,547	278,243	845,578	250,663	170,242	189,666	195,512	1,179,297	1,392,803	1,266,484	385,178	4,223,762	15,787,840
Prihodi od neizravnih poreza	11,510,659	9,852,723	12,312,678	12,317,180	13,682,962	13,233,305	15,714,351	14,713,221	14,033,309	15,336,981	12,287,063	33,676,060	39,233,447	44,460,881	27,624,045	144,994,434	116,177,593
Ostali porezi	46,390	47,692	60,875	56,278	51,279	91,675	79,084	65,264	69,007	64,708	66,706	154,957	199,232	213,356	131,414	698,959	604,565
12 Neporezni prihodi	2,825,588	3,004,292	2,946,737	2,768,200	2,796,732	4,326,772	3,038,392	2,890,011	3,321,978	3,372,769	3,114,368	8,776,617	9,891,704	9,250,381	6,487,137	34,405,838	27,574,681
13 Grantovi	257,576	29,778	285,381	95,734	919,012	138,578	659,538	964,713	567,597	584,908	619,179	572,736	1,153,324	2,191,848	1,204,087	5,121,995	2,121,810
14 Ostali prihodi	0	2,800	0	1,400	0	0	0	0	0	0	0	2,800	1,400	0	0	4,200	151,431
2 Rashodi (21+22)	10,657,265	11,071,898	14,217,414	15,256,593	14,912,889	17,438,116	23,549,590	16,309,835	15,105,508	17,943,298	19,146,493	35,946,577	47,607,597	54,964,933	37,089,792	175,608,899	139,843,435
21 Tekući izdaci	10,657,265	11,075,142	14,217,582	15,256,593	14,984,552	17,427,464	23,549,590	16,309,835	15,105,508	17,961,148	19,146,493	35,949,989	47,668,608	54,964,933	37,107,642	175,691,172	140,490,253
Plaće i naknade	6,929,460	7,420,399	8,817,654	8,858,335	8,536,904	11,186,847	8,013,463	8,652,912	8,863,956	8,948,193	9,750,345	23,167,513	28,582,086	25,530,331	18,698,538	95,978,467	82,751,554
od čega: Bruto plaće	5,851,223	6,350,605	7,028,958	7,217,380	7,146,306	7,780,356	6,711,306	7,486,912	7,629,801	7,160,264	7,716,689	19,230,786	22,144,042	21,828,019	14,876,953	78,079,800	67,832,554
od čega: Naknade	1,078,237	1,069,794	1,788,696	1,640,955	1,390,598	3,406,491	1,302,157	1,166,000	1,234,155	1,787,929	2,033,656	3,936,727	6,438,044	3,702,312	3,821,585	17,898,666	14,919,001
Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	698,939	751,245	929,274	788,965	875,529	931,931	848,951	922,079	915,154	864,706	930,434	2,379,458	2,596,426	2,686,184	1,795,141	9,457,208	8,080,984
Izdaci za materijal i usluge	1,242,153	1,014,250	1,741,041	2,627,958	1,530,833	1,596,207	2,028,554	1,374,877	894,431	2,756,045	2,775,724	3,997,445	5,754,998	4,297,863	5,531,769	19,582,075	17,855,905
Grantovi	1,662,082	1,708,065	2,509,369	2,756,110	3,849,988	3,501,181	12,475,147	5,082,659	4,179,176	5,251,762	5,457,769	5,879,515	10,107,279	21,736,983	10,709,530	48,433,307	29,193,220
Izdaci za kamate i ostale naknade	24,294	50,316	103,537	147,271	98,271	38,726	67,853	39,012	121,407	45,362	5,148	178,147	284,268	228,271	50,509	741,196	669,583
Doznake nižim potrošačkim jedinicama	100,337	130,868	116,708	77,953	93,027	172,572	115,621	238,296	131,384	95,081	227,074	347,912	343,552	485,301	322,154	1,498,920	1,939,009
22 Neto pozajmljivanje*	0	-3,244	-168	0	-71,663	10,652	0	0	0	-17,850	0	-3,412	-61,011	0	-17,850	-82,273	-646,818
3 Neto nabavka nefinancijskih sredstava	211,190	103,184	545,138	451,789	1,143,885	503,900	815,364	1,007,559	682,273	1,604,692	1,342,587	859,512	2,099,575	2,505,196	2,947,279	8,411,562	7,759,630
4 Vladin suficit/deficit (1-2-3)	6,006,142	4,353,478	2,971,880	1,863,648	4,400,761	2,241,749	-1,449,654	3,690,269	4,696,282	2,357,920	-2,037,859	13,331,500	8,506,158	6,936,897	320,061	29,094,616	33,909,696
5 Neto financiranje**	-9,145	-9,098	-42,395	-9,098	-9,098	-29,164	-1,673	-1,673	-25,534	-1,673	-1,673	-60,638	-47,360	-28,880	-3,346	-140,224	-634,988

Tabela 12

Iz aktivnosti Odjeljenja

(pripremila Mirela Kadić)

Sarajevo, 7. veljače 2008. – Osnutak Koordinacione grupe za statistiku

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, trenutno, uz podršku EU Projekta za razvitak trgovinske politike i kapaciteta (EU TPP), radi na uspostavljanju trgovinskog modela, uz čiju pomoć će se definirati i sprovesti vanjskotrgovinska politika BiH. Za potrebe pomenutog modela neophodno je stvaranje baze podataka. Iz tog razloga inicirano je osnivanje Koordinacione grupe za statistiku, koja bi trebala obuhvatiti sve relevantne proizvođače i korisnike statističkih podataka.

Prvi sastanak Koordinacione grupe za statistiku, koji je održan u prostorijama Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, okupio je predstavnike Agencije za statistiku BiH, Centralne banke BiH, Uprave za neizravno oporezivanje BiH, Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje, Direkcije za ekonomsko planiranje BiH, Federalnog zavoda za statistiku FBiH, Republičkog zavoda za statistiku RS i Vanjskotrgovinske komore. Kao osnovni zadatak ove grupe navedena je procjena trenutne situacije, odnosno koje su to trenutne procedure izvještavanja o statističkim podacima, te koje podatke bi trebalo dostavljati Ministarstvu na redovnoj osnovi za potrebe trgovinskog modela. Gđa. Carmen Fratita, predstavnica projekta EU TPP, u uvodnom dijelu naglasila je važnost koherentne trgovinske politike, koja će odgovoriti uvjetima globalnog trgovinskog sustava, ali i adekvatno prepoznati komparativne prednosti BiH. Za sljedeći sastanak Koordinacione grupe za statistiku predviđeno je potpisivanje Memoranduma o sporazumijevanju, te rasprava o Izvještaju o procjeni preliminarnog modeliranja pripremljenom od strane EU TPP.

Sarajevo, 8. veljače 2008. – Koordinacioni odbor za proračun započeo rad na pripremi proračuna za 2009.g.

Koordinacioni odbor za izradu Dokumenta okvirnog proračuna (DOB) i godišnjih proračuna u BiH započeo je aktivnosti na pripremi proračuna insititucija BiH, entiteta i Brčko Distrikta za 2009.g. Koordinacioni odbor, koji djeluje od ožujka 2006.g., čine pomoćnici ministara financija države i entiteta za proračun, šef Odjeljenja za proračun i financije Brčko Distrikta, te direktor EPPU i šef Odjeljenja za makroekonomsku analizu kao tehnička podrška. Budući da je Odbor prvenstveno formirana s ciljem pružanja podrške djelotvornom srednjoročnom planiranju proračuna u BiH, davanjem savjeta i preporuka Fiskalnom vijeću BiH, očekuje se da će se u procesu donošenja Zakona o Fiskalnom vijeću pristupiti formalizaciji statusa i zadataka Koordinacione grupe, tim više što je fiskalna koordinacija između svih razina uprave imperativ za fiskalne vlasti i fiskalnu održivost BiH.

Projekt za jačanje upravljanja javnim financijama u BiH (PKF), kojeg financira Odjeljenje za međunarodni razvitak V. Britanije (DFID), pružajući aktivnu podršku formiranju Koordinacione grupe za DOB-a, odigrao je ključnu ulogu u uspostavljanju koordinacije između razina vlade u BiH u vezi sa pripremom i izradom proračuna BiH i entiteta na bazi uasglašenog proračunskog kalendara i zajedničkih inputa i parametara.